

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Teologická fakulta
Katedra pedagogiky

Diplomová práce

Využití médií ve výchově dětí a rizika jejich používání

Vedoucí práce: Prof. Dr. Gabriel Švejda, CSc.

Autor práce: Jana Boušová (roz. Špilauerová)
Studijní obor: Pedagogika volného času
Ročník: VI.

2007

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně s využitím uvedených pramenů a literatury.

Děkuji vedoucímu diplomové práce Prof. Dr. Gabrielu Švejdovi, CSc. za cenné rady,
připomínky a metodické vedení práce.

Dále děkuji Doc. PhDr. Janu Jirákoví za odborné konzultace a připomínky k této práci.

Velké poděkování patří mému manželovi za jeho trpělivost a podporu.

OBSAH

<i>Předmluva</i>	6
Úvod: Děti a média	7
<i>Děti a jejich pojetí volného času; Socializace dětí a jejich edukace; Děti a tele – vize – zneužívání dětí klamavou reklamou, násilí a erotika na obrazovce, krotíme TV, televizní deníček ; Děti a mobilní telefony; Děti a počítače;</i>	
1. Děti a jejich používání počítače a internetu	19
1.1. Stále hlubší znalosti práce s počítače u dětí.....	19
1.1.1. Využívání počítače při výuce na ZŠ	19
1.1.1.1. Výuka v počítačové učebně	21
1.1.1.2. Výuka s jedním počítačem ve třídě	21
1.1.1.3. Projektové vyučování	22
1.1.2. Vzdělávací programy a hry, E-learning	25
1.1.2.1. Online hry	31
1.1.2.2. Agresivní hry propagující násilí	33
1.1.2.3. Závislost na PC hrách	34
1.1.3. Pozitivní a negativní vliv používání PC ve výchově dětí	36
1.1.3.1. Pozitivní vlivy	36
1.1.3.2. Negativní vlivy	36
1. 2. Dostupnost internetu dětem	38
1.2.1. Dětské servery, Chat, E-mail, Web log,	39
1.2.1.1. Projekt Junior Internet.....	43
1.2.2. Bezpečný internet pro děti.....	44
1.2.2.1. Pravidla pro bezpečnější používání internetu dětmi.....	45
1.2.2.2. Pravidla pro dospělé k bezpečnějšímu používání internetu.....	48
1.2.2.3. Listina dětských práv na internetu.....	50
1.2.2.4. Smlouva pro používání bezpečného internetu	50

A. Návrh smlouvy pro rodiče	51
B. Návrh smlouvy pro dítě	52
1.2.3. Rizika využívání internetu dětmi.....	53
1.2.3.1. Zdravotní rizika.....	54
1.2.3.2. Závislost na internetu.....	55
1.2.3.3. Riziko neschopnosti navázat kontakty s okolím.....	57
1.2.3.4. Problém zneužívání osobních údajů.....	58
1.2.3.5. Možnost kontaktu s nežádoucím jedincem nebo nevhodnými informacemi.....	59
1.3. Výhledová řešení pro nadměrné používání PC a internetu dětmi.....	61
1.3.1. Pedagogické vedení volného času dětí a mládeže	61
1.3.1.1. Vliv médií na volný čas	63
1.3.1.2. Funkce médií ve volném čase.....	64
1.3.2. Stanovení pravidel používání počítače a internetu.....	65
1.3.2.1. Důslednost výchovy	65
1.3.3. Primární prevence v rámci základních škol.....	66
1.3.4. Mediální pedagogika.....	70
1.3.4.1. Vývoj mediální pedagogiky.....	71
1.3.4.2. Oblasti mediální pedagogiky.....	73
1.3.5. Mediální výchova	73
1.3.5.1. Mediální výchova v rámci rodiny	76
1.3.5.2. Mediální výchova v rámci školy	77
2. Závěr.....	79
Seznam literatury	81
Seznam příloh.....	85
Přílohy.....	86

Předmluva

Inspirací pro napsání této diplomové práce mi byly nejen mé zájmy a dosavadní profesní zkušenosti¹, ale i masové rozšíření médií mezi lidmi, ke kterému došlo v posledních letech. Média jsou velkým přínosem pro dnešní uspěchanou dobu, mnoho věcí nám usnadňují, ale přinášejí i mnoho nástrah, rizik a závislostí. V této diplomové práci se v úvodu zmiňuji o hlavních tematických okruzích (Děti a jejich pojetí volného času, socializace dětí a jejich edukace, děti a mobilní telefony, děti a TV atd.), které považuji za důležité, ale ty však nejsou ústředním tématem mé diplomové práce.

Za ústřední téma práce jsem si zvolila počítač, počítačové hry a internet. Myslím si, že toto téma i přes četnost diskusí a nejrůznějších článků nabízí stále mnoho otázek, které se pokusím zodpovědět. Pokusím se vysvětlit, proč je důležité zavést média do škol a do výuky vůbec. Proč společně s dětmi pracovat a vysvětlovat jim, jak média fungují, jaký přínos pro nás mají a na co si musíme dávat pozor při jejich užívání.

Cílem mé diplomové práce je nastínit výhledová řešení pro omezení nadměrného používání počítače a internetu dětmi. Dále ukázat, že strach ze zavádění médií do škol je neoprávněný, a pokud lépe poznáme, jak média fungují a co nám umí nabídnout, můžeme se tak vyvarovat nejrůznějších rizik s nimi spojených.

¹ V letech 1999 – 2000 jsem pracovala v soukromé televizní společnosti TV GIMI a.s.

Úvod

V úvodu diplomové práce se snažím stručně nastínit, jak děti chápou volný čas, jak jej tráví a jaký má volný čas pro dnešní děti význam. Pokouším se vysvětlit, proč správné nakládání s volným časem je pro naše děti, ale i pro dospělé, velice důležité a má pozitivní vliv na zdravý vývoj dětí. Další téma se zaměřuje na socializační proces dětí a jejich edukaci. Děti a TV je obsáhlejší téma, ve kterém se zabývám časovou dotací sledování televizní obrazovky u jednotlivých věkových skupin dětí, násilím a erotikou na obrazovce, vlivem reklamy na děti nebo možným řešením při nadměrném vysedávání u televizní obrazovky. Téma děti a mobilní telefon nebo počítač jsou jen nástinem toho, jak děti telefon a PC vnímají a k čemu jim v současné době slouží.

Hlavní tematické okruhy:

Děti a jejich pojetí volného času

Volný čas se postupem doby a s vývojem nejrůznější techniky zcela změnil. Můžeme říci, že volný čas podléhá tak trochu soudobému trendu a v současné době patří volný čas k hlavním atributům bohatství člověka.

Volný čas dětí v 21. století je přesycen nejrůznějšími médii. Televize, počítač, video, hrací konzole, MP3 přehrávač, internet atd.. Mnohdy je pro samotné rodiče velice těžké se orientovat, jak všechna tato média fungují a do jaké míry jsou pro děti nebezpečná. Nejrůznější výzkumy volného času dětí² ukazují, že nejoblíbenější činností, které se děti ve svém volném čase věnují, je dívání se na televizní obrazovku. Na druhém místě v žebříčku zájmových aktivit dětí se umístily sportovní aktivity a hned za nimi na třetím místě četba časopisů, knih a novin.

Volný čas dětí se značně odlišuje od volného času dospělých. Především se to týká množství volného času, struktury činností i míry záměrného ovlivňování volného

² Tisková zpráva oz50113; Centrum pro výzkum veřejného mínění Sociologický ústav AV ČR; Výzkum probíhal v období od 29. 11. 2004 – 6. 12. 2004. „ V prosinci loňského roku zařadilo CVVM do svého výzkumu také otázku na způsob trávení volného času. Každý z dotázaných mohl uvést až tři způsoby trávení volného času, součet všech možných odpovědí dává tedy 300 %. Z výsledků šetření vyplynulo, že nejvíce se respondenti ve volném čase dívají na televizi. Avšak ihned na druhém místě byly nejčastěji zmiňovány různé sportovní aktivity. Třetí v pořadí se umístila četba.“

času. Děti mají oproti dospělým mnohem více volného času a podle jeho využití můžeme děti rozdělit³ do dvou základních skupin :

1. První skupinou jsou ty děti, které mají nadbytek volného času a nedokážou si s ním poradit. Školních a rodinných povinností mají málo, nebo je odmítají dělat. Volný čas tráví ve skupinách vrstevníků s obdobným postavením, zájmovým činnostem se převážně nevěnují a nudu zahánějí činnostmi společensky nežádoucími (experimenty s drogami včetně tabáku a alkoholu, vandalismus, problematická sexualita atd.).⁴
2. Druhou skupinou jsou děti, které nemají skoro žádný volný čas. Mezi takové patří děti přetěžované plněním školních povinností (vysoké požadavky ze strany rodiny, školy, plnění školních povinností na úkor volného času atd.), přetěžované četnými zájmovými činnostmi (objevuje se u ambiciózních rodičů, kteří chtějí, aby jejich děti byly úspěšné v rozmanitých zájmových oblastech). Děti ztrácejí pocit dobrovolnosti, jsou přetěžované a značně pocítují nedostatek volného času. Děti, které se věnují zájmové činnosti na vrcholové úrovni (zájmový charakter činnosti se vytrácí, na děti jsou kladeny velké nároky) nemají čas na aktivity odpovídající jejich věku a kontakty s vrstevníky jsou omezeny. Dále sem patří děti, které jsou přetěžovány domácími povinnostmi, které nejen že mají nedostatek volného času, ale mnohdy mají i nedostatek času na přípravu věcí souvisejících se školou.⁵

Nedostatek i nadbytek volného času jsou z pohledu výchovy velice problematické. Naším úkolem by mělo být naučit děti dobrému využívání volného času. Pedagogové i psychologové doporučují, že každý člověk by si z dětství měl přinést aspoň jeden trvalejší a hlubší zájem.⁶

³ Srov.: VESELÁ, J. *Jak ve volném čase*. Hradec Králové : Gaudeamus, 1997. ISBN: 80-7041-146-5. s. 5 - 6

⁴ Srov.: PÁVKOVÁ, J. *Pedagogika volného času. (teorie, praxe a perspektivy mimoškolní výchovy a zařízení volného času)*. Praha : UK, 2003. ISBN: 80-7178-295-5. s. 20- 21

⁵ Srov.: Tamtéž, s. 20- 21

⁶ Srov.: Tamtéž, s. 21

Socializace dětí a jejich edukace

„Lidský jedinec přichází na svět jako biologický tvor a teprve postupným vývojem se z novorozence stane kulturní bytost schopná existence ve složitých sociálních systémech.“⁷ Již ve fázi vývoje plodu byl prokázán vliv matky (výživa, emocionální ladění, zátěž v zaměstnání atd.). Socializace dětí je procesem, při kterém dochází k postupnému začleňování jedince do společnosti. Začleňování jedince do společnosti „začíná uvědoměním si svého místa ve společnosti a končí plnohodnotným fungováním ve společnosti dospělých.“⁸ První fází socializačního procesu je vliv rodiny, především kontakt s matkou. Dítě se postupně dovídá při interakci s druhými, jak se jmenuje, napodobuje druhé a setkává se s reakcemi svého okolí na své jednání. Dítě si během socializačního procesu osvojuje kulturní bohatství (Přejímání prvků cizí kultury jednotlivci. Ideje, pojmy, hodnotové představy, formy vlády atd.⁹), dále dochází k osvojení sociálních dovedností a postojů (které jsou důležité pro kontakt s ostatními lidmi) a v neposlední řadě si osobnost utváří svoji hodnotovou orientaci, přejímá společenské normy¹⁰. Společně se socializací probíhá i personalizace (dochází k „utváření aktivní, vyzrálé a samostatné osobnosti“¹¹)

Velký vliv na socializaci jedince mají tzv. sociální činitelé, mezi které patří rodina, škola, vrstevníci, ale i prostředky masové komunikace (masmédia). Jedinec musí být prostřednictvím socializace vybaven na život ve společnosti, na každodenní styk s druhými lidmi a na zapojení do pracovního procesu.¹²

„Edukační procesy jsou všechny takové činnosti lidí, při nichž dochází k učení na straně nějakého subjektu, jemuž je exponován nějakým jiným subjektem přímo nebo zprostředkovaně (textem, technickým zařízením aj.) určitý druh informace.“¹³

Edukačním procesem myslíme proces při kterém se dítě učí komunikační a jazykové dovednosti prostřednictvím matky, otce, jiných dospělých, ale i vrstevníků.

⁷ BURIÁNEK, J. *Sociologie*. Praha : Fortuna, 2001. ISBN: 80-7168-754-5. s. 38

⁸ Tamtéž, s. 38

⁹ Srov.: JANDOUREK, J. *Sociologický slovník*. Praha : Portál, 2001. ISBN: 80-7178-535-0. s. 17 – 18

¹⁰ Srov.: BURIÁNEK, J. *Sociologie*. Praha : Fortuna, 2001. ISBN: 80-7168-754-5. s. 39

¹¹ Tamtéž, s. 39

¹² Srov.: Tamtéž, s. 40

¹³ PRŮCHA, J. *Moderní pedagogika. Věda o edukačních procesech*. Praha : Portál, 1997. ISBN: 80-7178-170-3. s. 59

Dalším edukačním procesem je školní výuka. Při školní výuce se jedna skupina subjektů (žáků) učí a druhá skupina subjektů (učitelů) zprostředkovává první skupině jejich učení. Tento edukační proces v sobě zahrnuje různé druhy učení (percepční, verbálně pojmové, učení z textu aj.). Hlavní charakteristikou je učení intencionální (záměrné).¹⁴

Od narození, můžeme říci již od prenatálního období, až po pozdní stáří se jedinec učí nebo učení jiným zprostředkovává.

V současné době dochází k edukačním procesům, které zasahují celou populaci. Ve většině případů jsou tyto procesy zprostředkovány médii (noviny, rádio, televize aj.). Jde většinou o edukační aktivity vyvíjené v rámci kampaní podporujících zdraví (kampaně proti obezitě, proti kouření, užívání drog, atd.), kampaně na správné třídění odpadu atd..¹⁵

Děti a televize

Televize působí na zrakové a sluchové smysly člověka a dokáže vyjádřit děj v pohybu. Prostřednictvím akustického a vizuálního zpracování a zachycení pohybu může televize předávat komplexní komunikační obsahy. Informace zprostředkované televizí jsou více emocionální nežli kognitivní.¹⁶

Vybavenost domácností v České republice televizními přijímači je téměř 100% (98,8%). Celá řada českých domácností vlastní hned několik televizních přijímačů.¹⁷ V roce 2000 „připadalo na 100 domácností až 116 televizních obrazovek“.¹⁸

Z průzkumu, který provádělo Centrum pro výzkum a veřejné mínění sociologického ústavu AVČR¹⁹, který byl zaměřen na trávení volného času dětí a mládeže, vyplývá, že se respondenti ve svém volném čase nejvíce dívají na televizi. Není se ani čemu divit. V České republice dítě průměrně tráví u televizního přijímače 25 hodin

¹⁴ Srov.: PRŮCHA, J. *Moderní pedagogika. Věda o edukačních procesech*. Praha : Portál, 1997. ISBN: 80-7178-170-3. s. 60

¹⁵ Srov.: Tamtéž, s. 59

¹⁶ Srov.: POSTLER, M. *Média v reklamě. Televize, rozhlas, tisk*. Praha : VŠE FMV, 2003. ISBN: 80-245-0629-7. s. 20

¹⁷ Srov.: Tamtéž, s. 20

¹⁸ Tamtéž, s. 20

¹⁹ Pozn.: Průzkum probíhal od listopadu do prosince roku 2004

týdně, tedy cca 3 hodiny denně, což je opravdu hodně. Pokud si spočítáme, že dítě spí průměrně 10 hodin, ve škole tráví cca 5-6 hodin, 2 hodiny jsou určené pro stravování a hygienu, 2-3 hodiny přípravy do školy a nejrůznějších povinností, zbývají do 24 hodin tři až čtyři hodin, které dítě tráví u televize. Můžeme tedy konstatovat, že větší část svého volného času děti tráví před televizní obrazovkou.

Televize se stala součástí naší každodennosti a nikdo nepochybuje o tom, že televizní přijímač má na nás velký vliv. V případě dětí to platí dvojnásob. Vliv televize na děti roste geometrickou řadou. Pokud chceme předejít nadměrnému používání televizního přijímače dětmi, měli bychom vědět, jak dlouho a na co by se měly děti dívat v různých věkových skupinách²⁰:

Věkové skupiny:²¹

- **0-2 let:** televizi v podstatě nepotřebuje, zaujmou jej zvuky a rozpoznají věci, které znají i ze skutečnosti
- **3-5 let:** maximálně půl hodiny denně – vybírat spíše krátké pořady, jelikož dlouhé příběhy dítě není schopné vnímat jako celek
- **6-10 let:** děti u svých oblíbených pořadů pobíhají, tancují, hrají si, ale i přesto pořad sledují. V tomto věku je dítě sice schopné rozpoznat fikci od skutečnosti, ale bez řádné komunikace s rodiči a hraním počítačových her se stává, že dokonce i dítě staršího věku směřuje fikci se skutečností. Sledování televize u dětí mladšího školního věku by nemělo přesáhnout hranici 3,5 – 4,5 hodiny týdně.
- **11-14 let:** dítě v tomto věku umí rozlišovat příběh a realitu, ale neznamena to, že by se mohlo dívat na vše. Dítě se může s postavami v televizi ztotožňovat a chovat se podle nich.
- **15 – víc let:** z hlediska psychohygieny je doporučovaná dávka 5 hodin týdně. Při kvalitním výběru 10 hodin týdně. Avšak maximální povolený limit sledování televizní obrazovky by neměl překročit 15 hodin za týden.²²

²⁰Srov. ERNST, T.,: Über Medien reden. Informationen für pädagogische Fachkräfte in Kindergarten, Hort und Grundschule. Bonn : Bundeszentrale für politische Bildung. © 8/2003. s. 48 - 52

²¹ Srov.: Tamtéž, s. 48 - 52

²² Srov.: Tamtéž, s. 48 - 52

Čas trávený před televizní obrazovkou můžeme spočítat následujícím způsobem. Během 14 dnů si zkusíme monitorovat a počítat čas strávený u TV. Do tohoto času se nezapočítávají pořady cestopisné a přírodovědné. Pokud se ženy dívají na TV při žehlení, počítá se jim pouze polovina stráveného času.

Na televizní obrazovce se stále něco děje. Divák je vtažen do děje a nabývá pocit, že je součástí. Na televizní obrazovce se objevují pouze hezké věci, lidé a příběhy. Divák chce žít jako televizní hrdina, který je v 99% prototypem krásy, má úžasný život, může být čím chce a hlavně je šťastný. Prostřednictvím televizní obrazovky mnohdy žijeme životy někoho jiného a na ten svůj reálný život zapomínáme. Toužíme po věcech, které nemáme, a když je konečně máme, tak si jich nevážíme. Podle mého názoru televize bohužel stojí i za jednou z nejhorších lidských vlastností, a tou je závist.

Násilí a erotika na obrazovce

Prostřednictvím obrazovky dochází k nevhodnému znázorňování sexu. Při zobrazení jakéhokoliv pohybu pod peřinou dochází k prezentaci sexuálního podtextu, který zkracuje dětství. Bohužel filmy, které nabízejí nejrůznější milostné scény jsou pouštěny již v hlavním vysílacím čase, takzvaném „prime time“. Většina televizních stanic má v pracovním týdnu „prime time“ od 19,00 – 22,00 hod a o víkendech se hlavní vysílací čas prodlužuje zhruba o hodinu.²³ Mnoho dětí je tak může vidět. Znázorňováním těchto scén dochází k tomu, že se ze vztahů vytrácí intimita a něha. Sledování sexuálních scén na televizní obrazovce může vést i k sexuálními deviacím (např. promiskuita). Sex by měl zůstat tabu, a pokud se potomek rozhodne objevovat taje sexuálního života, měl by o tom mluvit s rodiči.

Děti viděly již nespočetné množství vražd, násilí, znásilnění, přepadení nebo vloupání díky televizní obrazovce. Nemůžeme se ani divit tomu, že vše, co děti vidí v televizi, napodobují. Míra šikany, týrání slabších, vandalství nebo krádeží na základních školách za posledních pár let značně vzrostla. Děti nevnímají hodnotu věcí,

²³ Srov.: POSTLER, M. *Média v reklamě. Televize, rozhlas, tisk*. Praha : VŠE FMV, 2003. ISBN: 80-245-0629-7. s. 23

které ničí, bojí se zastávat slabších ze strachu z odplaty, ale i jejich morální hodnoty jsou jiné.²⁴ Trochu matoucí je i prezentované násilí v pohádkách. Například pořad Tom & Jerry je animovaná pohádka, která nabízí humorné zápletky kocoura a myši. Pokud se na tuto dětskou pohádku podíváme z druhé strany, zjistíme, že scéna, kdy kocour honí myš a snaží se ji nějakým způsobem zničit (dynamit vložený do myšího doupěte), propaguje násilí. V pohádkách jsou často i kladné postavy prezentovány záporně (detektivové, rytíři atd.).

Krotíme televizi

Pokud chceme zamezit nadměrnému sledování televize dětmi, můžeme společně s nimi vytvořit „Televizní deníček“.

Televizní deníček

- 1) Napiš si, na co se budeš v tomto týdnu dívat.
- 2) Až pořad skončí, oznámuj ho.

Pondělí	Úterý	Středa	Čtvrtek	Pátek	Sobota	Neděle
16:00-16:30 „Kouzelná školka“	16:30-16:55 „Věda je zábava“	18:45-19:00 Večerníček	18:45-19:00 Večerníček	13:55-14:10 Angličtina pro nejmenší 18:45-19:00 Večerníček	7:30 – 7:55 „Byl jednou jeden vynálezce“	7:30 – 9:45 „Hřiště 7“

Inspirace: <http://www.pbs.org/parents/childrenandmedia>

Projdeme s dětmi televizní program, necháme je vybrat určitý (omezený) počet pořadů. Poté vybrané pořady vepíšeme do připravené tabulky. Pokud se dítě během týdne bude chtít dívat na něco jiného, než si vybralo, trvejme na tom, že se bude

²⁴ Srov.: ERNST, T. *Über Medien reden. Informationen für pädagogische Fachkräfte in Kindergarten, Hort und Grundchule.* Bonn : Bundeszentrale für politische Bildung, 2003. ©8/2003. s. 21-23

muset vzdát jiného pořadu. Deníček slouží dětem k tomu, aby si mohly kreslit a psát o pořadech, které viděly. Můžeme společně vymyslet i bodovací systém (známky jako ve škole, nebo smajlíky ☺²⁵ nebo počet hvězdiček), kterým děti mohou oznámkovat pořad, na který se právě dívaly. Další týden se k deníčku můžeme vrátit a společně si říci „Na tohle se dívat nebudeme, to se nám minulý týden nelíbilo.“²⁶.

Nadměrné sledování televize ovlivníme tím, že naučíme děti si vybírat pořady. Televizi zapínáme jen v případě, že jsme si dopředu vybrali pořad, a ne tehdy, když máme chuť. Televizní obrazovka by neměla běžet při hluchém čase, jako je oblékání nebo snídání. Při jídle by měl být klid, televize, která běží v pozadí, rozbíjí psychiku. Čím méně si děti zvykají na televizi, tím lepší a duchaplnější budoucí život budou mít. Nebojme se držet televizní půst (na dovolené, o víkendu). Důležité je děti naučit televizní obrazovku vypínat. Může dojít k situaci, že během sledování vybraného pořadu zjistíme, že tento pořad není vhodný pro děti. Dítěti se omluvíme a vysvětlíme mu, že obsah pořadu není pro něj vhodný, a společně televizi vypneme. Musíme se naučit dětem vysvětlovat, proč ten či onen obsah pořadu není vhodný.²⁷ Do vysvětlování můžeme zapojit kreativitu a pomocí comicsu můžeme vysvětlit řešení podobné situace, ale z té pozitivnější strany.

Dalšími možnými preventivními řešeními mohou být například video, kamera nebo digitální fotoaparát. Video nám nabízí výběr, možnost nahrávání pořadů, které dítě v daný okamžik nemůže vidět (pokud je hezké počasí, poslat raději dítě ven a pořad nahrát). Společně s dětmi můžeme zkusit nahlédnout na média z druhé strany. Můžeme společně pomocí kamery nebo digitálního fotoaparátu zkusit natočit či nafotit běžný den rodiny nebo nějakou událost. Děti budou určitě tímto nápadem nadšené.²⁸

²⁵ Pozn.: Smajlíci = emotikony ☺ ☹ jsou jednoduše znázorněným obličejem s nejrůznějšími mimikami (usměv, pláč, obdiv atd.). Smajlík se velice často používá při komunikaci formou SMS nebo E-mailu. Jedním ťuknutím do klávesy dáme najevo naše pocity.

²⁶ Srov.: ERNST, T. *Über Medien reden. Informationen für pädagogische Fachkräfte in Kindergarten, Hort und Grundchule*. Bonn : Bundeszentrale für politische Bildung, 2003. ©8/2003. s. 22 -25

²⁷ Srov.: Tamtéž, s. 22 - 25

²⁸ Srov.: Tamtéž, s. 27

Zneužívání dětí klamavou reklamou

Historie televizní reklamy se váže již k roku 1968, kdy bylo v rámci Československé televize zřízeno propagační oddělení, které bylo záhy zrušeno. Po roce 1989 přichází do oblasti televizní reklamy a do oblasti reklamy vůbec zahraniční kapitál. Dochází ke vzniku konkurenčního prostředí prostřednictvím soukromých televizních subjektů.²⁹

Bohužel v současné době jsou lidé vystaveni nejrůznějším vlivům reklamy. S reklamou se setkáváme denně při poslechu rádia, při čtení novin, při cestě na nákup a v neposlední řadě při sledování televizní obrazovky. Reklama je všudypřítomná ve formě plakátů, billboardů, letáků, nabídkových listů nebo nejrůznějších kupónů. Pro většinu soukromých televizních či rádiových stanic, ale i pro výrobce novin či časopisů je reklama hlavním zdrojem financí. Reklama na určitý produkt či firmu se může objevovat formou sponzoringu, injektáže, teletextu nebo teleshoppingu nebo jako klasický reklamní spot.

Sponzoring se objevuje v televizi ve třech formách: sponzoring počasí, sponzoring časomíry a sponzoring televizního pořadu.³⁰ Tato forma reklamy se objevuje pouze na krátký časový úsek před pořadem nebo po něm ve formě loga dané společnosti.

Injektáž je podobná sponzoringu. Logo firmy se objevuje v průběhu přenosu, tj. mimo reklamní čas. Injektáž se v ČR nejčastěji objevuje u sportovních přenosů.³¹ Při mistrovství světa ve fotbale v roce 2006 v Německu se v průběhu zápasu na obrazovce objevovala loga generálního partnera fotbalové reprezentace.

Teleshopping se objevuje na televizních obrazovkách formou samostatných pořadů, které patří do přímého marketingu.³²

Pokud je reklamní spot zařazen do reklamního bloku před hlavní pořad večera, s největší pravděpodobností reklamu zhlédne 75% televizních diváků, kteří v ten

²⁹ Srov.: POSTLER, M. *Média v reklamě. Televize, rozhlas, tisk*. Praha : VŠE FMV, 2003. ISBN: 80-245-0629-7. s. 19

³⁰ Srov.: Tamtéž, s. 30 - 31

³¹ Srov.: Tamtéž, s. 30 - 31

³² Srov.: Tamtéž, s. 30

okamžik sedí u televizních obrazovek.³³ Reklama se bohužel stala specifickým druhem umění. Výrobci reklamních spotů se snaží tvořit reklamu, která je poutavá, jednoduchá a vtipná. Prostě taková, která se nám dostane pod kůži. Většina spotřebitelů nakupuje produkty, které viděli v reklamě, aniž by se nějak pozastavili nad tím, zda produkt funguje nebo nám přinese to, co reklama slibovala.

Děti do 10 let nepoznají rozdíl mezi dětským pořadem a reklamou. Děti do 12 let věku nechápou, že je reklama podnětem pro koupi daného produktu. Dítě zhlédne do začátku školní docházky úctyhodných 30 000 reklam, které běží jen v televizi, ale prostřednictvím billboardů, časopisů může číslo dosahovat až k 52 000.³⁴ U dítěte to vyvolává jen chaos. Tomuto chaosu můžeme zabránit vypnutím zvuku u televize, vysvětlováním, že reklama není realita (rodina není díky oplatce nebo Kinder hrochovi harmonická a šťastná) a ve větší míře jde o lež (krásní lidé, chutný produkt, který ani tak chutný ve skutečnosti není atd.). Společně s dětmi můžeme vymýšlet reklamní slogany na pravdivé věci. Můžeme děti vést k tomu, aby se pokusily o vytvoření vlastních výrobků – nazpívat kazetu nebo namalovat kalendář.

Dalším opatřením proti vlivu reklamy na děti může být stanovení pravidel před nákupem. Je potřeba s dětmi komunikovat o tom, co se může a nemůže nebo bude a nebude kupovat. Pokusíme se dětem vysvětlit, pokud chce dražší věc, že ji koupíme později nebo ji dostane k Vánocům či narozeninám (můžeme psát seznam věcí, které dítě chce a postupně jej dopisujeme nebo redukuje). Nebojme se mluvit s dětmi o našem rodinném rozpočtu. Děti by měly dostávat symbolické kapesné, aby se naučily rozhodovat, jak se svými penězi naloží, a hlavně aby si uvědomily, jakou hodnotu mají peníze. V dnešní době díky reklamě dochází k tomu, že dítě, pokud není značkově oblečené, ztrácí sebevědomí a je svými vrstevníky zavržováno. V tomto případě by měli rodiče dítěti vysvětlit, že věci nedělají z člověka někoho lepšího.

³³ Srov.: Tamtéž, s. 30

³⁴ Srov.: AUFENANGER, S., SIX, U. *Medienerziehung früh beginnen. Themen, Forschungsergebnisse und Anregungen für die Medienbildung von Kindern*. Bonn : Bundeszentrale für politische Bildung, 2001. ISBN: 3-89331-439-3. s. 61-63

Děti a mobilní telefony

V dnešní době snad není nikdo, kdo by neměl mobilní telefon, který nám umožňuje být v kontaktu se svými blízkými téměř nepřetržitě. Technologie již tak postoupila, že základní výbavou mobilního telefonu je fotoaparát, diář (organizér) nebo různé možnosti bezdrátového připojení na internet. Mobilní telefony jsou bezpochyby naši velcí pomocníci v komunikaci s okolím a blízkými, ale bohužel tento komfort je vykoupen ztrátou soukromí. Dnes ale mobilní telefony slouží teanegerům k jiným věcem. Pomocí telefonu, který má v sobě zabudovaný fotoaparát, se mládež natáčí při pouličních potyčkách, při šikanování spolužáků či učitelů, nebo při nejchoulostivějších situacích. Tato soukromá videa a fotografie pak prezentují na internetových stránkách³⁵ nebo si je posílají prostřednictvím MMS³⁶ nebo E-mailu. Děti si neuvědomují, že díky pár minutám slávy na internetu nebo v televizních novinách následuje velký problém. Děti chtějí v mnoha případech jen na sebe upozornit, protože mají pocit osamělosti.

Mobilní telefony vlastní i děti na prvním stupni ZŠ. Bohužel si ale neuvědomují, že mobilní telefony, pokud nejsou vypnuty, narušují výuku. Pokud se dítě při výuce nudí, může hrát na mobilním telefonu nejrůznější hry. Pak dochází k tomu, že ztrácí souvislosti v probírané látce a jeho prospěch se může zhoršovat. Prostřednictvím mobilních telefonů dochází i k citovému vydírání rodičů dětmi. Děti mají možnost zavolat nebo napsat rodičům například dotaz „kdy už přijdou domů, že se jim stýská, a nebo že je to ve školní družině nebaví atd.“.

Přední mobilní operátoři v Bruselu podepsali dohodu o ochraně dětí při používání mobilních telefonů. Tato dohoda byla zprostředkována Evropskou komisí na podnět Komise o bezpečnosti dětí v souvislosti s mobilními telefony. V dohodě se

³⁵ Pozn.: Dne 15. 01. 2007 v Televizních novinách TV Nova objevila zpráva o nahrávce hromadné bitky mezi žáky dvou ZŠ na Ústí nad Labem, která se objevila na internetu. Ředitelé ZŠ neměli o této situaci ani ponětí. Po odvysílání se začalo s kárnými postihy účastníků.

³⁶ MMS – multimediální zpráva (je tvořena zvukovým, obrazovým či textovým záznamem)

operátoři zavázali do února roku 2008 vytvořit samoregulační kodexy, které by podporovaly:³⁷

- kontroly přístupu dětí k obsahu určenému dospělým
- osvětové kampaně pro rodiče a děti
- boj proti nezákonnému obsahu na mobilních telefonech
- klasifikaci komerčních obsahů podle vnitrostátních norem mravnosti a vhodnosti

Děti a počítače

Počítač děti přitahuje, jeho prostřednictvím mohou objevovat nové poznatky, získávat informace nebo si užívat volné chvíle o školních přestávkách nebo doma. I přesto, že mnoho dětí umí pracovat s počítačem téměř na profesionální úrovni, berou děti počítač víc jako elektronickou hračku. Rodiče a učitelé mnohdy netuší, co všechno se dá s počítačem dělat. Dítě si může prostřednictvím počítače procvičovat cizí jazyky, zeměpis, dějepis i český jazyk.³⁸ Počítač pomáhá dětem, které nejsou výtvarně nadané, nebo dětem, které jsou oproti svým vrstevníkům pomalejší.

Počítač je pomocníkem i dětí předškolního věku, když se učí psát, číst a mluvit, ale i dětí se specifickými poruchami učení nebo dětí, které jsou nesoustředěné, pomalé a bez zájmu učení.³⁹

Ve výchově dětí bychom význam počítače, jeho přínos, ale i rizika spojená s užíváním neměli podceňovat. Dítě by mělo chápat počítač jako prostředek v komunikaci, a ne jako kamaráda.

³⁷ Srov.: *Evropští komisaři se setkali v Drážďanech*. [online]. Praha : 2007 . [2007-05-02] dostupné na: <<http://www.saferinternet.cz> >

³⁸ Srov.: ČERNOCHOVÁ. M, KOMRSKA. T, NOVÁK. J, *Využití počítače při vyučování. Náměty pro práci dětí s počítačem*. Praha : Portál, 1998. ISBN: 80-7178-272-6. s. 8-10

³⁹ Srov.: Tamtéž, s. 11

1. Děti a jejich používání počítače a internetu

Ještě než se zaměřím na téma „Děti a internet“ považuji za důležité se zmínit o počítači jako takovém, o počítačových znalostech dětí, využívání počítače ve výuce a o vzdělávacích programech a hrách.

1. 1. Stále hlubší znalosti práce s počítačem u dětí

Ještě před několika lety jen málokterá domácnost byla vybavena počítačem, natož hned několika najednou. V současné době je počítač považován za standardní výbavu každé domácnosti a děti jsou s počítačem seznamovány již od raného dětství.

Potřeba aktivní účasti ve hře, komunikace s okolím a snaha vyniknout nad svými vrstevníky, objevovat vše neprobádané a neznámé a především „zakázané“ patří k přirozeným potřebám dítěte. Všechny tyto dětské potřeby umí uspokojit počítač a počítačové hry. Děti se mnohem rychleji učí a orientují v nových technologiích nežli dospělí.⁴⁰

Dítě mnohem rychleji pochopí všechny mechanické procesy počítače, aniž by si otevřelo nějaký návod k používání.

1.1.1. Využívání počítače při výuce na ZŠ

Používání počítače na základních školách při výuce má pozitivní vliv na vývoj a výuku dítěte. Pro děti je počítač velice přitažlivý a vytváří pro ně klidné, spolehlivé a lákavé prostředí, které jim neublíží a ani nevyhrožuje. Počítač je oproti učitelům trpělivý, neposmívá se jako zlomyslní spolužáci. Může nadchnout děti, které učení nijak neláká a nebaví, a pomáhat dětem, které mají problémy s neúspěšným písmem

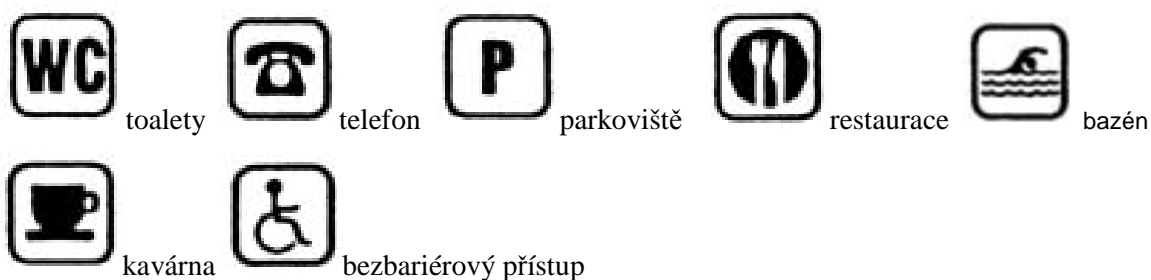
⁴⁰ Srov.: ČERNOCHOVÁ, M., a kol. *Využívání počítače při výučování. Námetý pro práci dětí s počítačem..* Praha : Portál, 1998. ISBN: 80-7178-272-6. s. 10 - 12

nebo gramatikou. Počítač naprosto respektuje individuální požadavky dítěte, jako jsou například jeho dovednosti nebo tempo učení.⁴¹

Počítač je i velkým pomocníkem u dětí, které se učí psát, číst a mluvit, již od tří let, ale i u dětí se specifickými poruchami učení, jako je dyslexie nebo dyskalkulie. Děti se speciálními poruchami učení se mohou pomocí zvláštních programů naučit svým tempem jednotlivé matematické operace nebo si osvojit dovednost číst.⁴²

„Počítače velice rychle zpřístupňují bohaté zdroje informací.“⁴³ Proto je velice důležité vést děti k výběru informací, jejich zpracování, třídění a následné prezentaci. S počítačem je spojena podoba zobrazovaných informací, které jsou prezentovány v grafické podobě, a proto je velice důležité naučit děti tomu, aby porozuměly takto zpracovaným informacím. Děti by se měly učit tvořit obrázky, „zpracovávat data v grafické podobě, vyprávět děj“⁴⁴ a zachycovat fakta grafickými prostředky.

Jednou z podob grafického zobrazování jsou piktogramy. Piktogramem rozumíme „grafický znak znázorňující sdělení obrazem, jehož podoba a čtení nejsou pevně stanoveny, neváží se na určitý jazyk (např. dopravní značka)“⁴⁵, piktogramy se používají ke grafickému znázornění statistických výsledků. S piktogramy⁴⁶ se často setkáváme v turismu (v prospektech) nebo na štítcích od výrobků (na oděvech, na botách). Užití piktogramů bourá jazykové bariéry, protože jejich význam je zřejmý všem z celého světa.

⁴¹ Srov.: ČERNOCHOVÁ, M., a kol. *Využívání počítače při výučování. Náměty pro práci dětí s počítačem.* Praha : Portál, 1998. ISBN: 80-7178-272-6. s. 10 - 12

⁴² Srov.: Tamtéž, s. 11

⁴³ Tamtéž, s. 11

⁴⁴ Tamtéž, s. 11

⁴⁵ PETRÁČKOVÁ, V., KRAUS, J., a kol. *Akademický slovník cizích slov.* Praha : Academia, 2001. ISBN: 80-200-0607-9. s. 590

⁴⁶ Piktogram – grafický znak znázorňující pojem nebo sdělení obrazově. Historie piktogramů je úzce spjata s historií písma. Již ve starém Egyptě se místo písma používali hieroglyfy, které znázorňovaly celou větu. V současné době se díky piktogramům smazávají jazykové bariéry, neboť jejich význam má být zřejmý všem.

Prostřednictvím počítače děti rozvíjejí své kreativní myšlení a myšlení vůbec. Aby dosáhly své představy při tvorbě na počítači, kterou si daly za cíl, musí neustále přemýšlet jakým způsobem dosáhnout kýženého cíle a v případě neúspěchu přemýšlet o tom, kde se stala chyba⁴⁷.

1.1.1.1. Výuka v počítačové učebně

Výuka v počítačové učebně není zaměřena jen na obory bezprostředně se týkající programování nebo počítačových disciplín. V počítačové učebně si děti mohou nacvičovat a procvičovat nejrůznější programy nebo řešit pomocí počítače jakožto nástroje i složitější úkoly z jiných předmětů. Počítačové učebny mohou být též navštěvovány v rámci různých předmětů, kdy pomocí výukových programů můžou děti opakovat své vědomosti nebo hledat nejrůznější informace k probírané látce v encyklopediích, CD-Romech nebo na internetu.⁴⁸

Nevýhodou výuky v počítačové učebně je jen jeden učitel. Nečekaným situacím nebo nejrůznějším problémům, které vznikají během výuky, musí učitel čelit a ne vždy lze všem dětem individuálně vyhovět.⁴⁹

1.1.1.2. Výuka s jedním počítačem

I prostřednictvím jednoho počítače se ve výuce můžou dělat nejrůznější věci. Pokud je počítač vybaven výstupem pro projekci, může učitel spojit nudný výklad učiva se zajímavějším výkladem doplněným o obrázky, výsledky měření nebo simulaci děje. Další výhodou výuky s jedním počítačem ve třídě je hraní didaktických her, při kterých si děti „*rozvíjejí myšlení, utvářejí a rozvíjejí informační dovednosti,*“⁵⁰ procvičuje se paměť a postřeh žáků.

⁴⁷ Srov.: ČERNOCHOVÁ, M, KOMRSKA, T, NOVÁK, J, *Využití počítače při vyučování. Náměty pro práci dětí s počítačem.* Praha : Portál, 1998. ISBN: 80-7178-272-6. s. 12

⁴⁸ Srov.: Tamtéž, s. 20

⁴⁹ Srov.: Tamtéž, s. 20

⁵⁰ Tamtéž, s. 21

Počítač s projekcí obrazu lze využít jak u výkladu učiva (např. prezentace výsledků měření ve fyzice nebo chemii, vyhledávání informací na internetu atd.), tak u zkoušení žáků (zadáváním úloh), nebo ve fázi procvičování a opakování učiva (didaktické hry, skupinové práce atd.).⁵¹

1.1.1.3. Projektové vyučování

S projektovým vyučováním se častěji setkáváme v zahraničí (v Rakousku, Německu, Velké Británii atd.) nežli u nás., *Projektové vyučování je jednou z forem výuky založené na tom, že se v rámci výuky řeší hlouběji a komplexněji větší problém, jehož definování a způsob řešení se chápe jako projekt.*⁵²

Projektové vyučování je oproti běžné výuce mnohem náročnější na čas, na organizaci žáků i na jejich motivaci. V rámci projektu se děti učí samostatnosti, zodpovědnosti za svůj projekt, využívají své dovednosti, znalosti, schopnosti a fantazii. Žáci často bádají, zkoumají, osvojují si poznatky a metody bádání. V rámci projektu zaujímají žáci badatelský postoj a učí se hledat otázky dříve než odpovědi.⁵³

Žáci díky projektu mají velkou možnost poznat, jak věci a problémy spolu souvisejí a že i to nejjasnější řešení vybízí k mnoha dalším otázkám.

Projektové vyučování má také velký význam pro spolupráci mezi žáky, skupinami žáků nebo mezi školami.⁵⁴ Učitel zaujímá místo spolupracovníka a celé vyučování je mnohem volnější. Hodnotit výsledky práce žáků je pedagogicky velice náročné.

V případě některých projektů je důležité, aby děti pracovaly i mimo školu (v muzeu, ve vědeckém centru, na ulici nebo v přírodě atd.), aby si popovídaly i s odborníky nebo se tázaly veřejnosti. Učí se komunikovat nejen ve skupině, ale i s veřejností a odbourává se u nich stydlivost.

⁵¹ Srov.: ČERNOCHOVÁ, M., a kol. *Využívání počítače při vyučování. Náměty pro práci dětí s počítačem.* Praha : Portál, 1998. ISBN: 80-7178-272-6. s. 21

⁵² Tamtéž, s. 22

⁵³ Srov.: Tamtéž, s. 22-23

⁵⁴ Srov.: Tamtéž, s. 23

Projekty můžeme rozdělit na **krátkodobé** a **dlouhodobé** (kdy děti s učitelem vyrazí třeba do přírody a sledují život různých živočišných druhů). U dlouhodobých projektů vyvstává riziko ztráty zájmu a únavy dětí.⁵⁵

Projekty můžeme také členit podle velikosti týmu:⁵⁶

- **Individuální** – projekt řeší jeden žák. Příklad projektu: zjistit pět nejmenších států Evropy.
- **Skupinové** – několik skupin žáků z jedné třídy může řešit různé projekty a jejich následná prezentace a obhajoba může být brána jako závěrečná zkouška z daného předmětu. Projekt: Skupina chlapců má za úkol zmapovat na vybraném území faunu. Faunu musejí řádně zapsat, uvést, kde se daný druh nachází, a řádně jej popsat. Dívky mají za úkol naopak zmapovat flóru.
- **Třídní** – děti z jedné třídy jsou rozděleny do skupin, které musí navzájem spolupracovat a dobrat se společně výsledku. Příklad: děti se v rámci zeměpisu učí o Německu. Jedna skupina se zabývá historií Německa, druhá průmyslem, třetí zemědělstvím, apod. Na konci projektu děti shromáždí veškeré poznatky a prezentují je. Při tvorbě tohoto projektu žáci konzultují své poznatky s několika učiteli.
- **Školní** – několik tříd jedné školy je zapojeno do společného projektu. Příklad školního projektu může být organizace školní akademie. Organizační tým tvoří žáci jednotlivých tříd a zvolení učitelé. Ti představují pracovníky organizačního týmu, kteří zodpovídají za organizaci a přípravu programu (scénky, písničky, básničky, volná tvorba, atd.) tříd jednoho ročníku (5.A, 5.B, 6.A, 6.B atd.). Některá třída může být pověřena sestavením programu, který může doplnit například uvedením jednotlivých básní, písniček, nebo obrázků a upozorněním na následné akce v průběhu dalšího roku. Na distribuci a propagaci této akce se podílejí žáci celé školy. Při pořádání a organizaci takové akce je velkým pomocníkem při komunikaci mezi žáky a učiteli počítačová síť. V programu

⁵⁵ Srov.: ČERNOCHOVÁ, M., a kol. *Využívání počítače při výučování. Náměty pro práci dětí s počítačem*. Praha : Portál, 1998. ISBN: 80-7178-272-6. s. 23

⁵⁶ Srov.: Tamtéž, s. 23 - 24

Outlook si žáci mohou navzájem hlídat termíny, úkoly, poznámky nebo harmonogram nadcházející akce.

- **Projekty mezi školami** – v tomto případě se projektu účastní školy v rámci regionu nebo celé republiky. V případě takového projektu se používá ke komunikaci mezi školami elektronická pošta. Příklad: děti mohou prostřednictvím projektu monitorovat život lidí v daném regionu, nebo se mohou zaměřit na negativní a pozitivní stránky života například v Jihočeském kraji. Děti mohou zpracované poznatky zpracovat jako multimediální aplikaci.⁵⁷
- **Mezinárodní** – na projektu se podílejí děti několika zemí světa. Pro komunikaci na mezinárodním projektu je využito především elektronické pošty. V tomto případě se očekává, že děti (žáci) ovládají elektronickou komunikaci i v cizím jazyce (především v anglickém). Tyto projekty jsou ve světě velice rozšířené.⁵⁸ Projekt: Základní školy z několika zemí (Německo, Francie, Česká republika, Finsko, Rakousko atd.) zasadily rostliny „Nicotina“ (která je zvláštní tím, že se na ní rychle projevuje vliv špatného ovzduší). Rostliny musely být zasazeny v tentýž den, do podobné lokality (podobné složení půdy, stejná nadmořská výška atd.) a musely být sledovány ve stejném časovém intervalu. Všechny poznatky se pečlivě zaznamenávaly. Členové skupin si své výsledky navzájem sdělovali prostřednictvím elektronické pošty.

Díky projektovému vyučování se žáci zdokonalují v myšlení, získávají dovednosti a nejrůznější vědomosti, utváří si názory a nabývají zkušenosti, které mají vliv na paměť, rozumové operace, emoce, hodnotový žebříček dítěte a jeho mravní rysy.⁵⁹ Témata projektů mohou navrhnout i děti samy. Pro děti je velkou příležitostí díky projektu dojít k zajímavým poznatkům, které přinesou užitek nejen dětem, ale i dalším lidem. Děti mohou své výsledky prezentovat prostřednictvím výstavy, v regionálním tisku, rádiu nebo na internetu, a uvidí-li zájem okolí o jejich práci, posílí to jejich

⁵⁷ Srov.: Tamtéž, s. 24

⁵⁸ Srov.: Tamtéž, s. 24

⁵⁹ Srov.: Tamtéž, s. 24-25

sebevědomí, sebedůvěru a má to i pozitivní vliv na jejich orientaci v životních hodnotách.⁶⁰

1.1.2. Vzdělávací programy a hry

Přirozenou potřebou každého dítěte je účast ve hře, komunikace s okolím, objevování neznámého, napodobování dospělých. Všechny tyto potřeby počítačové hry splňují. Hry děti učí logickému uvažování, rychlému jednání, rozhodování, zlepšují postřeh.⁶¹ Prostřednictvím her děti mohou cestovat časem nebo nejrůznějším prostředím a dostávají se do situací, do kterých by se v normálním životě nikdy nedostaly. Vstoupit do virtuální reality je mnohem snadnější nežli u četby knih, ale návrat zpět do všedního života je o to složitější. Moderní hry jsou stále víc realističtější, intrikánštější a lákavější. Vzhledem k tomu, že hry se hrají ve fiktivním prostředí, může být v důsledku tvořivost dětí negativní. Děti v mnoha případech přestávají komunikovat se svým okolím, setkávají se s problémy v reálném životě atd. Hraní počítačových her s sebou nese mnoho negativních důsledků. Dítě ztrácí schopnost komunikovat se svými kamarády, rodinou, neumí rozlišovat realitu od fikce a reálný život je pro ně mnohem složitější a obtížnější, protože jej nemůže tak jednoduše ovládat jako počítačovou hru. Dítě začíná být podrážděné, agresivní a realitu vnímá jako negativní a nepřátelské prostředí. Postupně ztrácí schopnost orientovat se v reálném životě a ztrácí i svoji obratnost a rychlost. Díky hrám může přijít do kontaktu s informacemi, které mohou negativně ovlivnit vývoj dítěte. Dítě považuje za jedinou možnost při řešení konfliktů násilí (Je znám případ z loňského listopadu, kdy v německém městě Emsdettenu osmnáctiletý mladík S. Bosse vtrhl do školy a začal střílet do spolužáků. Jedenáct jich zranil a pak spáchal sebevraždu. Podle policie střílel po spolužácích metodicky, jako když ve hře chce postoupit na další úroveň. Mladík byl závislý na hře „Counter Strike“⁶²) a běžné domácí práce chápe jako nevýznamné, jelikož ve hře řeší důležitější

⁶⁰ Srov.: ČERNOCHOVÁ, M., a kol. *Využívání počítače při výučování. Náměty pro práci dětí s počítačem.* Praha : Portál, 1998. ISBN: 80-7178-272-6. s. 24 - 25

⁶¹ Srov.: PÁVKOVÁ, J., a kol. *Pedagogika volného času (teorie, praxe a perspektivy mimoškolní výchovy a zařízení volného času).* Praha : Portál, 1999. ISBN: 80-7178-295-5. s. 15 – 16

⁶² Srov.: GROHOVÁ, J. *Dejte pryč ty krvavé videohry.* Praha : MF Dnes, dne 23. 02. 2007. s.

úkoly. Dalším negativním důsledkem je ztráta tvořivosti, svobodného myšlení a v chování dítěte dochází k identifikaci s chováním počítačového hrdiny. Dítě přejímá špatné návyky, které pak dítěti brání se orientovat ve společnosti a komunikovat s ní. V případě her je dítě přímým účastníkem děje, což může u dítěte dospět až k psychickým poruchám nebo trvalým deformacím osobnosti. Z větší části děti hrají počítačové hry z důvodu nudy⁶³. Nudu může vyvolat nedostatečný zájem rodičů o jejich potomky, nebo neatraktivnost zájmových činností, aktivit nabízených školou.

Hry nemusí být jen negativní záležitostí ve volném čase dětí. Mohou mít i vzdělávací přínos, ale jen v případě, pokud jsou dobře řízeny a uspořádány. Za pozitiva hraní počítačových her můžeme brát například zdokonalení se v rozhodování a dovednost rychle reagovat, dítě se také z vlastních chyb učí tomu, aby dosáhlo lepších výsledků. Dítě se při hraní počítačových her učí logicky myslet, analyzovat situaci a nalézt vždy optimální řešení a u cizojazyčných her se učí slovíčka, čímž si doplňuje a rozšiřuje slovní zásobu⁶⁴.

Na českém trhu seženeme nepřeberné množství počítačových her, které můžeme i rozdělit do skupin podle jejich zaměření.⁶⁵

- **Pohádky, hry na hrdiny:** „hra na hromadné hrdiny, hráč může vybavit celou družinu zbraněmi a přiřadit jim vlastnosti, často se může vyslat kouzelník, aby zneškodnil nějakého škůdce.“⁶⁶
- **Akční hry s překonáváním překážek:** hráč leze, skáče, zneškodňuje nepřátele, překonává nejrůznější překážky, při kterých musí být pohotový.
- **Textové hry:** jsou založené na dialogu bez grafiky a animace. Tyto hry jsou náročné na logické myšlení.
- **Dobrodružné hry:** jsou velice dobře graficky a animačně zpracované, dějově čerpají ze sci-fi, pohádek nebo hororů.
- **Logické hry:** hlavolamy, hádanky (před časem mně emailem přišla hra, která je v Japonsku součástí přijímacího pohovoru. Hra vyžaduje převezení lidí z jed-

⁶³ Srov.: ČERNOCHOVÁ, M., a kol. *Využívání počítače při výučování. Náměty pro práci dětí s počítačem..* Praha : Portál, 1998. ISBN: 80-7178-272-6. s. 46

⁶⁴ Srov.: Tamtéž, s. 47

⁶⁵ Tamtéž, s. 48 - 49

⁶⁶ Tamtéž, s. 48

noho břehu na druhý za určitých pravidel, například – otec nemůže být sám s dcerami, nebo matka nemůže být o samotě se syny bez přítomnosti druhého partnera (manžela). Pokud dostanete všech osm osob na druhý břeh, zvládli jste přijímací pohovor. Můžu říci, ač zní tento hlavolam jednoduše, vyřešit jej tak jednoduché není.)

- **Strategické hry:** jsou považovány za královskou disciplínu v počítačových hrách. Hrají se dlouho a jsou náročné na myšlení hráčů. Hráči stále něco dobývají nebo staví.
- **Dungeony:** žalář, kobka.
- **Simulátory:** napodobují řízení aut, motorek, formulí, letadel, lodí atd.
- **3D akční hry:** 3D je označení trojrozměrného prostředí, které je výborně animačně a zvukově zpracované efekty. Jde většinou o překonávání nepřátelského prostředí, aby bylo možné dosáhnout cíle. V těchto hrách se převážně střílí a střílí.
- **Střílečky:** hry, ve kterých se jen střílí a o nic jiného v nich ani nejde.
- **Sportovní hry:** se sportovním obsahem
- **On-line hry:** síťové hry – hrají se prostřednictvím počítačové sítě nebo použitím modemu po telefonické lince.

Používání počítačových her s sebou nese otázky, od jakého věku by mělo být dítě s počítačovými hrami seznamováno, jak dlouho a kolikrát týdně by mělo dítě u počítačových her vysedávat. O počítačových hrách by se mělo s dětmi otevřeně diskutovat ve škole. Některé počítačové hry mohou být použity i v předmětech, jako je například angličtina (rozšiřování slovní zásoby) nebo hry vztahující se k historickým skutečnostem (kde děti mohou zjišťovat, zda hra neobsahuje nějaké nepravdy).⁶⁷

Já osobně nejsem velkým zastáncem počítačových her, ale abych si vytvořila svoji představu o počítačových hrách a jejich pozitivěch a negativěch, několik jsem jich osobně vyzkoušela. Vyzkoušela jsem hru logickou, strategicko– textovou a akční. V mém případě byla jasným favoritem hra strategicko – textová „Pepa chytrouš.

⁶⁷ Srov.: ČERNOCHOVÁ, M., a kol. *Využívání počítače při vyučování. Náměty pro práci dětí s počítačem.* Praha : Portál, 1998. ISBN: 80-7178-272-6. s. 46 - 47

Velký historický turnaj“. Tato hra nabízí zábavu i vzdělání a je určena dětem od 10 let. Celý turnaj je rozložen do tří her (dobývání zámku, na střelnici, televizní studio), ve kterých mohou soutěžit maximálně 4 hráči. Ve hře je 1 000 otázek vztahujících se na okruhy (starověk, novověk, mýty a legendy, náboženství a víra, literatura a umění, středověk, objevy a vynálezy).⁶⁸ Při dobývání zámku je cílem hráče vystoupat do nejvyššího patra zámku. Na základě otázek a jejich správných odpovědí, za které hráč dostává peníze, může postupovat nahoru. Hra je velice jednoduše zpracována, má hezkou grafiku a děti si mohou prostřednictvím otázek opakovat již nabyté vědomosti nebo objevovat nové věci.

Nevýhodou her je jejich nutná instalace, která potřebuje dostatek volného místa na pevném disku. Instalace je ale jednoduchá, takže ji zvládne dítě samo.

Vzdělávací programy

Vzdělávací programy takzvané CD-ROMy se stále častěji využívají nejen k samostudiu (např. z důvodu dlouhodobé nemoci), ale i při běžné výuce. Výukové programy jsou elektronickými variantami tištěných učebnic. Oproti běžným učebnicím je učení s CD-ROMem zábavnější, barevnější a hravější. Vzdělávací program nabízí výukovou látku (např. literaturu, matematiku) graficky zpracovanou se zvukovými a animačními efekty a video záznamy.⁶⁹

- Výhody vzdělávacích programů:⁷⁰
 - učení je zábavné a poutavé díky barevným obrázkům, fotkám, video záznamům, mluvenému slovu a animaci
 - dítě si může zvolit vlastní tempo výuky, které mu naprosto vyhovuje
 - uživatel si pustí vzdělávací program v čase, který vyhovuje jeho potřebě (volný čas nebo čas vyhrazený pro výuku)

⁶⁸ Srov.: *Pepa Chytrouš. Velký historický turnaj*. Gdaňsk : AIDEM MEDIA, 2002. CD-ROM

⁶⁹ Srov.: *Vzdělávací programy*. [online] Praha : 2007 dostupné na: <<http://grada.cybertest.cz/vp/Obecne.htm>>. [2007-18-03]

⁷⁰ Srov.: Tamtéž

- hodnocení- je vnímáno uživatelem jako spravedlivé, počítač nemá svého oblíbence.
 - psychologický vliv - logické a systematické uspořádání učiva, rozdělení na etapy krok za krokem
 - interaktivní učení - vlastní výběr cesty studiem, kontrola správných odpovědí
 - atraktivnost - děti, mládež rády pracují s počítačem
 - dobře udělaný a připravený vzdělávací program dítě zaujme
 - děti si díky vzdělávacím programům začíná uvědomovat, že počítač je prostředek k získávání informací a ke komunikaci.
- Nevýhody vzdělávacích programů:⁷¹
 - vzdělávání prostřednictvím vzdělávacích programů a počítače příliš nerozvíjí verbální komunikaci
 - časté používání počítače má negativní vliv na zrak a pohybové ústrojí dítěte
 - může hrozit riziko závislosti na počítači
 - velkým rizikem je zvýšení kriminality (neoprávněné vniknutí do systémů, vytváření virů, nelegální převody peněz atd.)
 - dítě může přijít k nevhodným informacím na síti (sex, pornografie, rasismus atd.)

Ještě než výrobce nabídne svůj vzdělávací programy školám a veřejnosti, měly by jej zapsat do seznamu kandidátů a zažádat tak o posouzení recenzentů, jejichž registr je na serveru MŠMT. Testování vzdělávacího programu probíhá ve dvou částech: privátní (recenzenti a školy) a veřejné. Recenzenti vzdělávací program otestují podle schválené metodiky a své hodnocení zapíší do privátní části internetové aplikace. Poté je program poslán do tří vybraných škol, které program vyzkoušejí a své zkušenosti zaznamenají opět do privátní části aplikace. Pokud jsou tyto dva

⁷¹ Srov.: *Vzdělávací programy*. [online] Praha : 2007. dostupné na: <<http://grada.cybertest.cz/vp/Obecne.htm>>. [2007-18-03]

posudky kladné, je vzdělávací program vystaven na internetu, kde se k němu může vyjádřit široká veřejnost.

Dále bych se ráda zmínila o vzdělávacím programu, který je přístupný na internetu. Tento program se nazývá E-learning (virtuální vzdělávání).

E-learning

E-learning je forma distančního studia provozovaného ve virtuálním studijním prostředí na internetu. Distanční vzdělávání je vzdělávací technologie, která je založena na maximálním využití všech možných technických i didaktických opor a autorského vedení, které umožní studujícímu studovat samostatně, ve svém volném čase a tempem, které odpovídá jeho aktuálním časovým možnostem.

Nespornými výhodami E-learningu jsou :⁷²

- Snížení nákladů (doprava, náklady na učebnice, cena za lektora atd.) na minimum.
- Student si volí tempo studia, studiu věnuje tolik času, kolik potřebuje, volí si i rychlost, atd.
- Vysoká úroveň předávaných informací
- V E-learningu je každý student hodnocen podle stejných pravidel.
- Student má okamžitou zpětnou vazbu. E-learning podává studentovi okamžité informace o jeho úspěších nebo nezdarech ve studiu.

Negativní stránka E-learningu:

- vysoká pořizovací cena výkonnostně lepšího počítače
- přístup na internet a měsíční poplatky s tím spojené
- nedostatečná sebemotivace, která v mnoha případech chybí

E-learning je zatím v počátcích, ale doufám, že brzy bude hojně využíván nejen dospělými, ale i mládeží nebo dětmi, kteří jsou upoutáni nějakým onemocněním na lůžko.

⁷²Srov.: BENDEL, O., STOLLER, D, *E-learning im Unternehmen: Grundlagen – Strategien – Methoden – Technologien*. Zürich : 2001

1.1.2.1. Online hry

On-line hry neboli síťové hry se hrají v počítačové síti nebo s použitím modemu po telefonní lince.

On-line hry můžeme dělit podle počtu hráčů na hry pro:⁷³

- jednoho hráče
- jednoho hráče s počítačem jako soupeřem
- dva hráče u jednoho počítače
- dva hráče v počítačové síti
- více hráčů v počítačové síti

On-line hry můžeme tedy hrát v případě, že máme přístup na internet. Tyto hry jsou velice oblíbené mezi dětmi. Dítě sedí doma u počítače a přitom může komunikovat se svými kamarády prostřednictvím hry. Hráč on-line hry je pohlcen virtuální realitou, která je ve většině případů velice dobře animačně i graficky zpracována a hráč nabývá dojmu, že hra není jen hra, ale stává se realitou.

V současné době je nejoblíbenější hrou na internetu „World of Warcraft“ (svět válečnictví). World of Warcraft (WoW) je virtuálním světem elfů, draků, skřetů, se kterými hráči u počítače spolupracují, nebo bojují. Tato hra vznikla v USA v roce 2004 a získala si 8 miliónů hráčů na celém světě. V České republice propadly WoW stovky lidí, kteří se navštěvují nejen na síti, ale i v reálném životě.⁷⁴ WoW je velice návyková hra a dokonce má již na svědomí několik tragických událostí. V Číně se zabil 13letý chlapec, který si chtěl zopakovat scénu ze hry, další chlapec, který skočil z 24. patra, se snažil napodobit let ptáka. Tato závislost není jen u chlapců, ale i u dospělých, o čemž svědčí i hádka dvou spoluhráčů o virtuální předmět, která skončila smrtí jednoho ze spoluhráčů. Firma prodávající WoW se závislostí mládeže zabývá a vydala dokonce pro rodiče program, který omezuje dětem dobu hraní.⁷⁵

⁷³ Srov.: ČERNOCHOVÁ, M., a kol. *Využívání počítače při výučování. Náměty pro práci dětí s počítačem.* Praha : Portál, 1998. ISBN: 80-7178-272-6. s. 48-49

⁷⁴ Srov.: *Warcraft and WoW* [online] dostupné na: <<http://www.warcraftandwow.webgarden.cz>> [2007-20-04]

⁷⁵ Srov.: PRÁVO, *Fanoušci brali obchody útokem.* Praha : Právo, 18. 01. 2007. s. 3

Virtuální svět

Myslím, že mezi přední české vlastnosti patří vedle závisti a zlosti i nespokojenost. V současné době je jednou z možností pro lidi, kteří nejsou spokojeni se svým reálným životem, virtuální život na síti. Firma Linden Lab⁷⁶ nabízí hru Second Life, která se odehrává na tzn. Síti (Gridu), jež se jako vejce vejci podobá Zemi. A jak vše tedy funguje? Při první návštěvě Second Life dostanete jen základní podobu, kterou můžete postupně nabýváním vědomostí přetvářet. Než se hráč dostane do originální sítě, musí si projít ostrovem, který je pro začátečníky něco jako příprava pro „reálný“ svět sítě. Jakmile hráč pochopí jak pozměnit svou podobu, pohybovat se, hýbat věcmi kolem sebe, komunikovat prostřednictvím chatu nebo létat, může se vydat do virtuální „reality“. Když se teleportujete⁷⁷ do virtuální reality, najedou stojíte na jednom místě obrovské sítě, okolo vás je v realistické grafice zobrazeno okolí a slyšíte (ve hře je to zařízeno tak, že okolí do 20m se objeví na vašem osobním chatu, a pokud zmáčknete klávesu a zařvete, je vás slyšet) skupinu avatarů (spoluhráči). Trochu problémem je jazyk, ve kterém chce hráč komunikovat. Na této Síti je možné se dorozumět v anglickém jazyce, trochu s mixem francouzštiny, španělštiny a dalších jazyků. Tento svět je natolik realisticky vypracován, že má i svou měnu (lindenské dolary L\$), kterou si můžete prostřednictvím kreditní karty koupit přes internet. Lindenské dolary potřebujete na nákup, k placení návštěvy kina nebo ke koupi pozemku či domu.⁷⁸

Tato hra si získala již 3,5 milionu návštěvníků. V prosinci 2006 zaplatilo 144 108 lidí nějaký obnos, aby si prostřednictvím hry koupili něco nového.⁷⁹ Za posledních šedesát dní se na stránky Sekond Life nalogovalo 1 624 434 lidí z celého světa.⁸⁰

⁷⁶ Srov.: *Lindenlab* [online] Los Angeles : 2006. dostupné na: <<http://www.lidenlab.com>> [2007-23-04]

⁷⁷ Pozn.: teleport – přenos věci, člověka na základě rozkladu na jednotlivé částice z jednoho místa na druhý. Jde pouze o filmářský termín, který se používá u seriálů či filmů zaměřených na budoucnost.

⁷⁸ Srov.: *Secondlife*, [online] Los Angeles : 2006, Lindenlab. dostupné na: <<http://www.secondlife.com>> [2007-23-04]

⁷⁹ Srov.: KLIMEŠ, D. *Váš druhý život*. Praha : MF Plus, 9/2007. s. 20 - 24

⁸⁰ Srov.: Tatměž, s. 20 -24

1.1.2.2. Agresivní hry propagující násilí

Poměrně často vidíme v „Televizních novinách“, jak mladík napadl se zbraní v ruce své spolužáky nebo náhodně střílel do kolemjdoucích lidí na ulici atd. Těchto případů je nepřehledné množství a z větší části souvisejí s hraním nejrůznějších počítačových her, které velice reálně podněcují agresivitu.

*„Agrese je akt nepřátelství nebo útoku, který směřuje vědomě k poškození druhého, k omezení jeho svobody a ke způsobení psychické nebo fyzické bolesti.“*⁸¹ U agrese existují dva druhy: 1. vzteklá – projevuje se útočením s úmyslem uškodit nebo zničit předmět útočení. 2. instrumentální – není doprovázena vztekem, jde o nepřímý úmysl hrozby. U člověka existuje agresivní pud, kterým je podle K. Lorenze (1963) vybaven každý jedinec. Tento pudový potenciál je u jedince zastoupen buď ve větší míře, nebo v menší míře. Každý člověk se potřebuje pravidelně odreagovávat, např. sportem, četbou, kreslením, domácími pracemi, prostě činnostmi, která nám přináší uspokojení a svým způsobem nás uklidňuje.⁸²

Agresivní chování u člověka můžou spouštět nejrůznější podněty, mezi které patří např. konkurence, utrpěná agrese, která je přenášena na níže postavené, proniknutí cizince do skupiny nebo pro děti typické loupení atraktivních předmětů.⁸³

Počítačové hry propagující násilí mají za následek zvýšení agresivního chování u dětí, které pak tuto agresi přenášejí na své spolužáky a sourozence. V Německu to došlo již tak daleko, že vláda podnikla kroky k tomu, aby počítačové hry propagující násilí byly zakázány. Například hra Country- Strike je na černé listině německých politiků. Na zasedání ministrů vnitra a spravedlnosti zemí Evropské unie v Drážďanech se projednávalo, jak omezit četnost násilí v počítačových hrách. Možným řešením by bylo jednotné udělování finančních sankcí ve všech státech Evropské unie. Evropská unie se dále snaží o vytvoření černé listiny her a o zavedení trestů pro prodejce agresivních her dětem ve všech 27 státech EU.⁸⁴

Podle ministra obrany a informatiky Ivan Langera Česká republika podobné kroky neplánuje. Ministr se nechal dále slyšet, že násilné počítačové hry jsou po-

⁸¹ JANDOUREK, J. *Sociologický slovník*. Praha : Portál, 2001. ISBN:80-7178-535-0. s. 16

⁸² Srov.: NAKONEČNÝ, M. *Sociální psychologie*. Praha : Academia, 2000. ISBN:80-200-0690-7. s. 121

⁸³ Srov.: Tamtéž, s. 122

⁸⁴ Srov.: GROHOVÁ, J. *Nevhodné videohry*. Praha : MF Dnes, 2007. s. A7

dobným problémem jako násilí na televizních obrazovkách a není nikdo, kdo by určoval, co je a co není vyhovující.⁸⁵

1.1.2.3. Závislost na počítačových hrách

Je velice těžké říci, nakolik je závislost na počítačích mezi dětmi a mladistvými rozšířena, ale počet závislých se zvyšuje. Podle psychologů se závislostí přicházejí maminky s dětmi v rozmezí od 12 – 20 let. Závislost na počítačových hrách se projevuje velkou únavou, dítě mění okruh svých kamarádů za okruh internetových kamarádů, se kterými i naváže osobní kontakt. Dítě závislé na hrách začne mít časem problémy ve škole, se správnou životosprávou a hygienou. Takové dítě zasedá k počítači již hned ráno po probuzení a v pyžamu, nemá čas jíst ani pít, natož vykonat malou potřebu (tuto potřebu vykonává do poblíž připravené plastové láhve) a hraje obvykle až do noci.⁸⁶

Závislosti na počítačových hrách není přikládán takový význam jako jiným závislostem (na drogách, cigaretách atd.). Statistiky závislých lidí na počítačových hrách se v České republice neevidují, ale pro představu v USA je každý sedmý Američan, uživatel internetových her, závislý.⁸⁷

Dítě, které je od mládí vystavováno nejrůznějšímu násilí prostřednictvím televize nebo počítačových her, pohlíží na násilí jako na součást běžného života. Zkusme si představit. Dítě, které v zápalu hry uvolní svoji agresivitu ve virtuálním světě tím, že začne bezhlavě střílet do ostatních hráčů, jen těžko rozezná hranici virtuálního světa od skutečného života.

Léčba závislosti probíhá dvěma způsoby a to: a) léčbou režimovou

b) léčbou psychoterapeutickou

⁸⁵ Srov.: HLOUŠKOVÁ, L. *Přišel čas zakázat násilné počítačové hry* Praha : Právo, 18. 01. 2007. s. 3

⁸⁶ Srov.: WIMMEROVÁ, M. *Závislých dětí není mnoho, ale přibývají*. Praha : Právo, 18. 1. 2007. s. 3

⁸⁷ Srov.: ŠMAHEL, D. *Psychologie a internet dětí dospělými, dospělí dětmi*. Praha : TRITON, 2003.

ISBN: 80-7254-360-1. s. 142

Rodiče mohou své děti chránit před závislostí na počítačových hrách hned několika způsoby. Českomoravský svaz programingu a psychologové doporučují nekupovat dětem pod 12 let agresivní hry. Další pomůckou pro rodiče při výběru počítačových her jsou varující piktogramy, které poradí, jaká hra je pro jejich potomky dobrá.⁸⁸

System PEGI (Pan European Game Information) je celoevropským systémem klasifikace vhodnosti interaktivních her pro mládež. Účelem tohoto systému je zabezpečit nezletilé mládeži přístup pouze ke hrám vhodným pro určitou věkovou kategorii. Tento systém je plně podporován nejen výrobcí hracích konzol (PlayStation, Xbox, Nintendo), ale i autory her a vývojovými programátory interaktivních her v celé Evropě.⁸⁹

pro děti starší 7 let

může vystrašit malé děti

ve hře jsou vulgarismy

obsahuje násilí

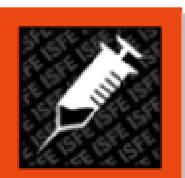
zachycena diskriminace

obsahuje nahotu,
sexuální scény a narážky

může vzbudit závislost

zobrazuje užívání drog

⁸⁸ Srov.: HLOUŠKOVÁ, L. *Přišel čas zakázat násilné počítačové hry*. Praha : Právo, 18. 01. 07. s. 3

⁸⁹ Srov.: *Piktogramy pro PC*. [online] dostupné na: <<http://www.pegi.info>> [2007-18-03]

Rodiče jsou odpovědní za to, jaké hry jejich potomci hrají a kolik času hře ve virtuálním světě věnují.

1.1.3. Pozitivní a negativní vliv používání počítače ve výchově dětí

Každý výdobytek doby má svá negativa a svá pozitiva. V případě počítače tomu není jinak. V předešlé kapitole jsem se již zmínila o pozitivních a negativních vlivech používání počítače ve výchově dětí. V této kapitole chci tyto výhody a nevýhody shrnout.

1.1.3.1. Pozitivní vlivy

Mezi pozitivní vlivy používání počítače ve výchově dětí bezpochyby patří získání informací během několika sekund, rozvíjení dětského myšlení, kreativita při zpracovávání informací atd.

Ovládání počítače je základním vzděláním a přípravou pro budoucí profesi. Bez počítače se už dnes neobejde ani řemeslník, natož profese, které jsou odkázány na informace prezentované na internetu.

Bezesporu velkou výhodou používání počítače dětmi při výuce nebo při práci s domácími úkoly je pozitivní vliv na psychiku dítěte. Dítě, které je svým způsobem ve škole znevýhodněné (nepíše úhledně, je pomalejší při zpracovávání úkolů atd.), se prostřednictvím počítače může svým spolužákům aspoň z části vyrovnat, ne-li nad nimi vynikat.

1.1.3.2. Negativní vlivy

Za negativní vliv používání počítače ve výchově dětí můžeme považovat problém ve vývoji řeči dětí. Do prvních tříd přicházejí děti, které ve většině případů nemají jen potíže s ráčkováním nebo sykavkami, ale problém spočívá v samotné tvorbě slov a jejich používání. Děti slova komolí, „*nedovedou se souvisle vyjádřit, špatně vyslovují některé hlásky nebo nerozlišují tvrdou a měkkou výslovnost*“.⁹⁰ Dětem dělají největší problémy písmena L, R, a Ř, která zaměňují za písmena J a L. Např. „*mokomotiva, kolomotiva = lokomotiva, jogurt = jogurt, cicadiť = připravit, oní = zvoní*“⁹¹ atd.

Dokonce dochází k tak absurdním případům, kdy učitelky dítěti nerozumí, a kamarádi jejich mluvu napodobují.

Tento problém má své kořeny v nedostatku času rodičů na jejich děti. Rodiče mají plno práce, jsou v neustálém stresu, budují kariéru a nároky zaměstnavatelů mají vzestupnou tendenci. Tyto faktory se z větší části negativně podílejí na výchově i vývoji dětské populace. Z nedostatku času rodiče ve většině případů zanedbávají výchovu dětí a děti jsou tak odkázány na společnost televizní obrazovky a počítače, se kterými tráví většinu dne. Pak právě dochází k tomu, že děti aktivně nekomunikují a nemají možnost užívat spisovnou češtinu.

Mezi negativa vznikající při používání počítače dětmi můžeme zařadit i nej-různější zdravotní rizika (potíže se zrakem, potíže pohybové soustavy aj.), která podrobněji popisují v kapitole 1. 2. 3. 1., závislost na počítačových hrách, zvyšující se agresivitu mezi dětmi (např. psychické i fyzické týrání).

⁹⁰ VAVROŇ, J. *Dedeček cicadí jogurt aneb jak také mluví prvňáci*. Praha : MF Dnes, 3. 2. 2007. s. 4

⁹¹ Tamtéž s. 4

1. 2. Dostupnost internetu dětem

V této kapitole bych ráda nastínila vývoj internetu a jeho masové rozšíření, ke kterému došlo kolem roku 1995, a také funkci internetu. V současné době jsou připojeny na internet základní školy, střední školy, knihovny, informační centra a 5 miliónů domácností. Děti se s internetem setkávají nejen na půdě školy, v knihovnách nebo v informačních centrech, ale i doma.

Internet se v České republice objevil v listopadu roku 1991 ve vědeckém centru ČVUT, kdy došlo k prvním pokusům připojení na internet v Linci. K formálnímu připojení tehdy ještě v ČSFR došlo 13. února 1992. Po rozpadu federace se FEST-NET rozdělil na CESNET (česká část) a SANET (slovenská část). V listopadu 1992 byla přes pevnou linku propojena Praha s Brnem a již v březnu roku 1993 bylo na CESNET připojeno 9 měst.⁹² V současné době je uživatelem internetu každý druhý Čech.

Na internetu můžeme de facto cokoliv. Nakupovat, obchodovat, studovat, komunikovat s kamarády z jiného kontinentu, sledovat televizi, číst denní tisk, vyhledávat informace v On-line katalozích, učit se prostřednictvím programů E-learningu, ale i žít (virtuální život). Internet umožňuje uspokojit všechny sociální potřeby mladého člověka.

Používání internetu každý den u dětí ve věku 12-17 let je téměř 85%. Děti mají přístup k internetu jak ve škole (62%), tak i doma (96%). Mezi jejich nejoblíbenější funkce internetu patří surfování (brouzdání po internetu jen tak bez účelu z jedné webové stránky na jinou), další nejčastější aktivitou je emailování. Skoro 51% dětí sedících u internetu se věnuje pomocí programů chatování, které jim usnadňuje výměnu osobních informací. Děti velice často posílají prostřednictvím emailu či chatu, adresu, foto, telefonní číslo svého mobilního telefonu – tedy plno důležitých osobních údajů, neznámému člověku na internetu. Bohužel děti si neuvědomují riziko poskytovaných informací cizí osobě.⁹³

⁹² Srov. *Historie internetu v ČR*. [online] : dostupné na: <<http://www.ADPnet.cz/inethistory> > [2007-26-03]

⁹³ Srov. Ad hoc výzkum Genius. „*Bezpečnost dětí na internetu*“. Výzkum proběhl od června do listopadu roku 2006. [online] dostupné na: <<http://www.saferinternet.cz>>

Dne 9. října 2006 v MF Dnes vyšel zajímavý článek, ve kterém redaktoři zmiňovaného deníku provedli u 889 lidí průzkum „*Používání internetu dětmi*“. Z 889 dotázaných 45% dospělých netuší, jaké nebezpečí na internetu na děti číhá, 25% je přesvědčeno, že je internet pro děti zcela bezpečný a 30% nemá tušení, co se na internetu vůbec odehrává.⁹⁴ Redaktoři se chtěli dále přesvědčit, zda dětské servery jsou pro děti bezpečné. Přihlásili se na jeden z dětských serverů a vydávali se za desetiletou Terezku. Netrvalo dlouho a malou Terezku kontaktoval sedmadvacetiletý muž, který jí činil sexuální návrhy. Prostřednictvím tohoto článku došlo k zadržení a potrestání 27 letého devianta, který činil prostřednictvím internetu dětem nevhodné sexuální návrhy.⁹⁵

1.2.1. Dětský server, Chat, E-mail, „Web log“

Nejpoužívanější dětské vyhledávače a portály pro děti jsou : Kidsland.cz, E-kamarádi, Alík, Maják – který byl vytvořen pro děti dlouhodobě nemocné ležící v nemocnici, Zavináč – internetový časopis – reportéři jsou v mnoha případech mladší

Dětský server Alík je internetovým portálem pro děti ve věku od 4 do 12 let, které si rády hrají, malují, dopisují a komunikují se svými kamarády. Alík je koncipován tak, že i děti, které neumějí číst, si zde najdou omalovánky, hry, atd. Starší děti mají větší škálu možností (e-mail, chat, diskusní fóra, portál mohou využít i jako poradce pro nákup dárků atd.). Firma Silcom Multimedia, provozovatel internetového portálu Alík, se zaručuje za ochranu osobních dat (při registraci jsou vyžádány pouze čtyři osobní údaje, které slouží pro identifikaci uživatele při přihlašování) a nezávadnost obsahu (provozovatel zaručuje nezávadnost obsahu z hlediska pornografie, narkomanie nebo materiálu zobrazujícího nebo popisujícího násilí).⁹⁶

⁹⁴ Srov.: BLAŽKOVÁ, J. *Rodiče netuší, že internet je pro děti nebezpečný*. Praha : MF Dnes, 2006. vydáno 9. 10. 2006

⁹⁵ Srov.: Tamtéž, s. A2

⁹⁶ Srov.: *Alík*. [online] dostupné na: <<http://www.alik.cz>> [2007-15-04]

Pro uživatele serveru Alík jsou určena jednoduchá pravidla chování: ⁹⁷

1. pravidlo: je zakázáno neslušné chování, používání sprostých slov, vkládání nevhodných obrázků a jiné obtěžování ostatních.
2. pravidlo: kdo poruší pravidlo 1 bude ze serveru vymazán a bude mu znemožněna nová registrace.
3. pravidlo: na dodržování pravidel dohlízejí správci (seznam správců je na Alikovi uveřejněn)
4. pravidlo: pokud odhalíš někoho, kdo pravidla nedodrжуje, nahlas to správci
5. pravidlo: nezneužívej pravidlo č. 4 pro falešné obvinění, k vyřizování svých vlastních účtů s nekamrádem. Pokud obvineš někoho falešně, budeš ze serveru vymazán ty.

Výše uvedená pravidla používání dětského serveru Alík zmiňuji z důvodu, že se domnívám, kdyby to jen trochu bylo možné, že by podobná pravidla měla existovat i na serverech určených dospělým. Bohužel z praktického hlediska je to nemožné už kvůli početnosti serverů.

Musím se trochu pozastavit nad faktem, zda je internet vhodný pro děti již od čtvrtého roku života. I přes kontrolu obsahu a ochrany dat není tento server na 100% bezpečný, což dokazuje i zkouška redaktorů MF Dnes.⁹⁸ A krom toho omalovánky v elektronické podobě podle mého názoru nerozvíjejí kreativitu dítěte natolik jako běžné omalovánky na obyčejném papíře, kde si dítě cvičí jemnou motoriku, trpělivost, a v neposlední řadě může kombinovat různé barvy a jejich prostřednictvím vytvářet i zajímavé odstíny. Dítě může rozvíjet i svou fantazii.

Abych poznala, co vše internetový portál Alík nabízí, nahlédla jsem do jeho nabídky. Omalovánky pro malé děti mne nepřesvědčily už jen z toho důvodu, že ústřední postavy psa Alíka je na všech tématech (hraje fotbal, je nemocný, je ve škole atd.). Velmi dobře je zde zobrazeno pexeso a memori. Je velmi jednoduché, má

⁹⁷ Srov.: Tatměž

⁹⁸ Pozn.: Redaktoři MF Dnes se přihlásili pod přezdívkou Tereška (11 let) na dětský server Alík. Netrvalo tak dlouho a malou Terešku kontaktoval pod přezdívkou sedmadvacetiletý mladík, který ji činil sexuální návrhy.

hezkou grafiku a nejrůznější témata (ovoce, květiny, oblečení atd.). Další nabídkou je chat, burza, blogy, soutěže aj.

Chat⁹⁹ on-line je diskuse, která probíhá prostřednictvím nejrůznějších programů, mezi které patří např. ICQ, Skype, Messenger, a jiné, nebo v rámci jednotlivých internetových serverů (Seznam, Centrum, Volný aj.). On-line komunikace funguje na základě přihlášení se pod přezdívku a zadání čísla nebo přezdívky kamaráda, se kterým chceme komunikovat. Díky programům určeným pro chat je možné soukromě komunikovat s několika kamarády současně, ale pokud se přihlásíte na Chat v rámci nějakého serveru, může váš rozhovor sledovat a zapojit se do něj kdokoliv. Nevýhodou používání těchto programů je nutnost odesílat a přijímat nejrůznější soubory. Na internetu existují viry, které po spuštění chatovacího programu odešlou odkaz samy na sebe všem vašim kamarádům (kontaktům v seznamu chat. programu). Není tomu tak dávno, kdy prostřednictvím Skypu se rozeslal vir v souboru s koncovkou sp.exe.

Chatování může být i nebezpečné na kontakt s někým nežádoucím. A jak k tomu může dojít? Stačí si dát do vyhledávače nějakou přezdívku, nebo požadovaný věk či pohlaví a zobrazí se vám všechny kontakty, které se zaregistrovaly v daném programu. Tímto způsobem vás může kontaktovat osoba, kterou neznáte, a pak záleží na vás, zda jí odpovíte, nebo ji budete ignorovat. Pokud chatujete na serveru u nějakého stolu, tam se může přihlásit úplně kdokoliv z celého světa.¹⁰⁰ Dětský server Alík dětem nabízí možnost se potkat a popovídat si u několika různých stolů („Jen pro holky, jen pokec, Dr. House atd.“) o nejrůznějších problémech, pocitech nebo jen tak z nudy. Osobně jsem navštívila na serveru Alík jeden ze stolů určený „jen pro holky“ a divila jsem se, že přihlášená děvčata neměla pořádné téma komunikace, a chvíli co chvíli se objevovaly vzkazy typu „má někdo náladu si povídat s 13-letou holkou?“.

Velice oblíbené je chatování na Skype, kde můžete pomocí mikrofону a kamery s kamarády komunikovat aniž byste psali text na klávesnici a poté odeslali, aby si je

⁹⁹ Pozn.: Chat = pokec, - „systém nebo služba umožňující rozhovory, označuje se též IRC = Internet Relay Chat“: ČERNOCHOVÁ, M., KOMRSKA, T., NOVÁK, J. *Využití počítače při výučování. Náměty pro práci dětí s počítačem.* Praha : Portál, 1998. ISBN: 80-7178-272-6. s. 58

¹⁰⁰ Srov.: ČERNOCHOVÁ, M., KOMRSKA, T., NOVÁK, J. *Využití počítače při výučování. Náměty pro práci dětí s počítačem.* Praha : Portál, 1998. ISBN: 80-7178-272-6. s. 58

ten druhý mohl přečíst. V tomto případě opět narážíme na značná úskalí. Pokud se na váš program přihlásí někdo cizí, může hrozit i to, že si vás prostřednictvím kamery natočí a uloží a poté nějakým způsobem záznam i zneužije.

Velmi dobře lze chatování využít v případě výuky cizího jazyka, kdy se prostřednictvím internetu můžeme napojit na cizojazyčně hovořící skupinu (rozhovor ve většině případů je v jazyce dané země). Dalším pozitivem chatování je komunikace s učitelem v případě dlouhodobější nemoci.¹⁰¹

E-mail neboli elektronická poštovní adresa slouží uživateli internetu ke komunikaci stejně jako pošta. Provider (zřizovatel internetového portálu) přiděluje e-mail registrovanému uživateli, který se skládá z jména (přezdívky) uživatele, znaku @, jména internetového portálu (seznam, centrum, atd.) a za tečkou následuje doména dané země (cz v případě České republiky).¹⁰²

Přes e-mail můžeme posílat vzkazy nebo fotografie, přání, či jiné soubory jednotlivcům nebo skupinám (můžeme poslat i hromadný e-mail). Jednotlivec může mít i několik e-mailů najednou. E-mail může také sloužit jako komunikace mezi učitelem a žáky v případě nemoci nebo pro komunikaci mezi žáky navzájem, pro projektové vyučování nebo v případě konferencí. E-mail je velice důležitý pro běžnou komunikaci se společností a neodmyslitelnou součástí pracovního života. Nespornou výhodou elektronické pošty je její rychlost. Velkou nevýhodou e-mailu je, že ne vždy e-mail najde svého adresáta.¹⁰³

„**Web log**“ neboli blog je zcela novým způsobem komunikace mezi mladými lidmi. Blog je osobní online poznámkový blok (dále jen internetový deník), který je tvořen příspěvky neboli krátkými články, do kterých můžou být vloženy audiovizuální příspěvky, které často obsahují hyperlinky (hypertextové odkazy na jiné [www.stránky](#)).¹⁰⁴ Uživatel, který si zřídil svůj blog, na něm zveřejňuje své pocity, názory, komentáře k různým událostem, politickému dění, hudebnímu vkusu nebo jen

¹⁰¹ Srov.: ČERNOCHOVÁ, M., KOMRSKA, T., NOVÁK, J. *Využití počítače při vyučování. Náměty pro práci dětí s počítačem*. Praha : Portál, 1998. ISBN: 80-7178-272-6. s. 57 - 58

¹⁰² Srov.: Tamtéž, s. 57

¹⁰³ Srov.: Tamtéž, s. 57 - 58

¹⁰⁴ Srov.: *Web log*. [online] Praha : Saferinternet, 2007. dostupné na: <<http://www.saferinternet.cz>> [2007-17-04]

tak pocity z každodenního života. Někoho může napadnout, že internetový deník postrádá ducha intimity, neboli soukromí. Vlastník sešitového deníčku píše své pocity a nejjintimnější věci na jeho stránky, které jsou přístupné jen jemu jedinému, ale v případě internetového deníčku píše své intimní věci na stránky přístupné všem. I přes tento fakt jsou blogy velice vyhledávané a navštěvované.¹⁰⁵ Uživatel si musí uvědomit rizika a hlídat, aby neprozradil konkrétní údaje o své osobě (adresu, telefon, nebo číslo účtu apod.), čímž zamezí jejich zneužití jinou osobou.

První „web log“ se objevil již v roce 1997, ale k masovému rozšíření došlo teprve nedávno. V současné době je vlastníkem blogu 24,8 milionu uživatelů a každým dnem jich přibývá v průměru kolem 70.000. Oproti SMS zprávám, které vedou k primitivizaci psacích návyků (psaní bez čárek a háčků, psaní ve zkratkách, atd.) nabízejí blogy novou cestu pro svobodnou tvorbu a seberealizaci. Používání blogu zlepšuje u mladých lidí znalosti o médiích prostřednictvím zařazování nejrůznějších audiovizuálních příspěvků.¹⁰⁶

Blogy začali používat i učitelé pro svoji výuku a pro kontakt se svými žáky.

1.2.1.1. Projekt Junior internet

Projekt Junior internet je určen pro děti a mládež do 18 let, které využívají internet nejen k zábavě. Děti se mohou se svými webovými stránkami, designy nebo texty o internetu přihlásit do soutěže, která se koná každoročně v březnu – měsíc internetu. Během konference, kde jsou vyhodnoceny nejúspěšnější projekty, mají děti možnost navázat kontakty s dětmi, které našly zálibu v internetu. Celá řada mladých lidí, která se zúčastnila projektu Junior Internet, úspěšně provozuje řadu internetových projektů, které konkurují projektům dospělých nebo dokonce vede své vlastní firmy.¹⁰⁷

V roce 2006 byl projekt Junior internet oceněn za největší přínos k rozvoji informační společnosti prestižní cenou ministryně informatiky.¹⁰⁸

¹⁰⁵ Srov.: *Web log*. [online] Praha : Saferinternet, 2007 dostupné na: <<http://www.saferinternet.cz>> [2007-17-04]

¹⁰⁶ Srov.: Tamtéž

¹⁰⁷ Srov.: *Junior internet*. [online] Praha : Juniorinternet, 2000. <<http://www.juniorinternet.cz>> [2007-16-04]

¹⁰⁸ Srov. Tamtéž

1.2.2. Bezpečný internet pro děti

Projekt Evropské unie s názvem „EU Kids Online“, do kterého se zapojilo 18 evropských zemí včetně České republiky, mapoval problematiku přístupu dětí k internetové komunikaci a současně rizika, která mohou být s tímto přístupem spojena. Databáze výzkumů, která díky tomuto projektu vznikla pro bezpečnější internet, byla umístěna a zpřístupněna na webových stránkách www.eukidsonline.net.¹⁰⁹ Vzniklá databáze nám umožňuje porovnat provedené výzkumy provedené v oblasti zkušeností dětí s internetem a on-line technologiemi a srovnání 200 dílčích studií nám také umožní odhalit mezery - témata, která by měla být prioritně do výzkumu zařazena.¹¹⁰

Rizika, která číhají na děti ve virtuálním světě internetu, zabírají jen malou část výzkumů, které jsou zveřejněny na výše uvedené databázi. Je tedy obtížné zjistit, kolik dětí a mladých lidí přišlo na internetu do kontaktu s rasistickými, pornografickými, násilnickými nebo jinak škodlivými obsahy internetových stránek.

Zabývat se otázkou bezpečnosti dětí na internetu je velice důležité hned z několika důvodů. Děti a teenageři jsou oproti dospělým mnohem zranitelnější, což si útočníci velice dobře uvědomují a neváhají využít své převahy. Děti oproti dospělým mají větší technické znalosti, neváhají zkusit něco nového, jsou zvědavé, ale oproti dospělým nevědí, na co si mají dát pozor, nedávají si věci do širších souvislostí, nedomýšlejí důsledky svých činů, nechápou význam bezpečí a bezpečnosti. Tyto termíny redukuje na technickou stránku věci (instalace anti-virového programu). Děti jsou snadno ovlivnitelné, mají větší tendenci věřit všemu, co slyší a co jim jiná osoba napovídá. Bohužel rodiče ve větší míře ignorují informační bezpečnost svých dětí. V mnoha případech jsou rodiče radši, že potomek surfuje na internetu a oni tak vědí, kde je, než aby se toulal po nocích venku.¹¹¹

Bezpečí dítěte na internetu můžou rodiče zvýšit i tím, že nastaví filtry nevhodného obsahu (<http://www.lupa.cz/clanky/test-detskych-filtru>) nebo si mohou pořídit program zdarma na sledování nevhodného obsahu (<http://www.xxxchurch.com/x3watch>). Rodiče mohou poznávat internet spolu s dětmi, mohou si nechat vysvětlit,

¹⁰⁹ Srov.: *Bezpečnější internet*. [online]. Praha : Saferinternet, 2000. [cit. 2007-16-04]. Dostupné na: <<http://www.saferinternet.cz/articles.asp?id=36&idk=187>>

¹¹⁰ Srov.: Tamtéž

¹¹¹ Srov.: PŘIBYL, T. *Děti a internetové (ne)bezpečí*. Praha: Počítač pro každého, 2007. s. 12 - 15

jak se stránky hledají (i přesto, že to vědí), proč dítě tuto stránku hledá a pokud je tam něco, co se může zdát nebezpečné nebo nevhodné, popovídat si o tom s dětmi. Počítač by měl být v místnosti, kde dítě nebude v žádném případě o samotě (obývací pokoj, jídelna apod.) a monitor počítače mít natočený tak, aby na něj bylo vidět z různých úhlů.

Základním kamenem ochrany dětí je vzdělávání. Děti je třeba seznámit s riziky internetu způsobem „takto raději ne, a to z toho důvodu protože.....“ Je důležité, aby si dítě uvědomilo rozsah a hloubku souvislostí spojených s riziky, i přesto, že není možné obsáhnout všechna rizika číhající na internetu, ale můžeme je omezit. Dítě musí být schopné rozhodnout se samo, protože se dříve či později dostane do situace, která bude vyžadovat okamžité rozhodnutí bez jakékoliv konzultace.¹¹²

Další pomocí pro rodiče by měla být připravovaná „Horká linka“. Nadace Naše dítě zahájila od 1. ledna 2007 dvouletý mezinárodní projekt CZESICON s cílem založit a zprovoznit první českou internetovou horkou linku – „Internet hotline“. Cílem bude ve spolupráci s veřejností, Policií ČR a provozovateli internetových služeb zabránit šíření dětské pornografie, extremismu, nabídky drog, internetovým podvodům a dalšímu nelegálnímu a škodlivému obsahu internetu.¹¹³

1.2.2.1. Pravidla pro děti k bezpečnějšímu používání internetu

V této kapitole cituji pravidla pro děti k bezpečnějšímu používání internetu, která by si měli rodiče obstarat ještě před tím, než jejich dítě usedne za počítač a pustí si internet.¹¹⁴

- 1. „Nikdy nesděluj adresu svého bydliště, telefonní číslo domů nebo adresu školy, kam chodíš, jména a adresy rodičů a rodinných příslušníků i jejich telefonní čísla do práce někomu, s kým ses seznámil/a prostřednictvím internetu, jestliže Ti to rodiče (nebo lidé, kteří se o Tebe starají) přímo nedovolí.*

¹¹² Srov.: Tamtéž. str. 14-15

¹¹³ Pozn.: Internet Hotline bude dostupný na adrese <http://www.internethotline.cz/>

¹¹⁴ *Bezpečnější internet.* [online]. Praha : Saferinternet, 2000. [cit. 2007-20-04]. Dostupné na: <<http://www.saferinternet.cz/articles.asp?ida=36&idk=187>>

2. *Pokud se neporadíš s rodiči, nepošlej nikomu po internetu fotografii, číslo kreditní karty nebo podrobnosti o bankovním účtu a vůbec **žádné osobní údaje**.*
3. *Nikdy nikomu, ani nejlepšímu příteli, neprozrad' heslo nebo přihlašovací jméno své internetové stránky nebo počítače.*
4. ***Nikdy si bez svolení rodičů nedomluvej osobní schůzku s někým, s kým ses seznámil/a prostřednictvím internetu.** Doma musí bezpodmínečně vědět, kam jdeš a proč. I když Ti rodiče (nebo lidé, kteří se o Tebe starají) dovolí se s takovým člověkem sejit, nechod' na schůzku sám/sama a sejděte se na bezpečném veřejném místě.*
5. *Nikdy nepokračuj v chatování, když se Ti bude zdát, že se tam probírají věci, které Tě budou přivádět do rozpaků nebo Tě vyděsí. Vždy o takovém zážitku řekni rodičům (nebo lidem, kteří se o Tebe starají).*
6. *Nikdy neodpovídej na zlé, urážlivé, nevkusné nebo hrubé e-maily. Není Tvoje vina, že jsi tyto zprávy dostal/a. Když se Ti to stane, oznam to rodičům.*
7. *Nikdy neotvírej soubory přiložené k elektronickým zprávám (e-mailům), pokud přijdou od lidí nebo z míst, které neznáš. Mohou obsahovat viry nebo jiné programy, které by mohly zničit důležité informace a významně poškodit software počítače.*
8. *Vždy řekni rodičům (nebo lidem, kteří se o Tebe starají) o všech případech nepříjemných, vulgárních výrazů na internetu, totéž platí pro obrázky s vulgární tematikou.*
9. *Vždy buď sám/sama sebou a nezkoušej si hrát na někoho, kým nejsi (na staršího, na osobu jiného pohlaví apod.).*
10. *Vždy pamatuj na následující pravidlo a chovej se podle něho: jestliže některá webová stránka bude obsahovat upozornění, že je určena jen pro dospělé nebo jen pro lidi od určitého věku, musí se to respektovat a ti, kteří nevyhovují kritériím, nemají takovou stránku otevírat.*
11. *Domluv se s rodiči na pravidlech používání internetu a poctivě je dodržuj. Především se domluv, kdy můžeš internet používat a jak dlouho.*
12. *Provždy si zapamatuj další pravidlo: když Ti někdo na internetu bude nabízet něco, co zní tak lákavě, že se to nepodobá pravdě, nevěř mu - není to pravda.*

13. Jestliže na internetu najdeš něco, o čem jsi přesvědčen, že je to nelegální, oznam to rodičům.“

Rodiče by měli s dětmi pravidla projít a po domluvě tato pravidla společně pověsit na takové místo, kde je bude mít dítě neustále na očích. Nejlépe někam k počítači na nástěnku, nebo nalepit na stěnu. Dítě musí vědět, že se jej tato pravidla bezprostředně týkají. Stejně důležité je znát pravidla používání internetu nejen v případě dětí, ale i u rodičů. Pravidla bezpečného používání internetu se dají lehce bez násilí naučit formou hry. (např. „Člověče nezlob se“).

Příklad hry: Internetový řidičský průkaz

Tak jako řidičský průkaz je dokladem, že jsme porozuměli pravidlům silničního provozu a naučili se je, existuje internetový řidičský průkaz¹¹⁵. Tento průkaz je takový návod pro rodiče, jak si formou hry projít s dětmi pravidla bezpečného používání internetu. S dětmi společně vytvoříme hrací dráhu (můžeme se inspirovat výše uvedeným příkladem). Dítě může např. s figurkou z „Člověče nezlob se“, nebo s autíčkem apod. procházet nakreslenou trasu. Na další políčko v hrací ploše může postoupit hráč v případě správné odpovědi. Pokud správně neodpoví, zůstává na políčku. U každé odpovědi, ať už správné nebo špatné, se můžeme na chvíli zastavit a diskutovat, proč je tomu tak. Až dítě projde celou trasu, obdrží „internetový řidičský průkaz“. Internetový řidičský průkaz může mít také dobu platnosti, tím pádem můžeme svoji ratolest za půl roku prověřit, zda všechna pravidla ovládá.

Příklady otázek k některým stanoviskům:¹¹⁶

- 1. Setkávání s cizími lidmi:** Když se s tebou někdo baví na internetu (na chatu), tak
- a) mluvíte o věcech, které máte společné
 - b) dáš mu adresu a pozveš ho k nám na návštěvu

¹¹⁵ Srov.: *Internetový řidičský průkaz*. [online] 2007. [cit. 2002-20-04]. Dostupné na: <<http://pbskids.org>>

¹¹⁶ Srov.: tamtéž

c) dáš mu svůj telefon, abyste si mohli občas zavolat

d) nikomu nic neřekneš a dáte si sraz v cukrárně ve městě

2. Chovej se hezky: Když si s někým píšeš po internetu, nebo po e-mailu, tak

a) je úplně jedno, jak se chovám, protože mě stejně ten druhý nevidí

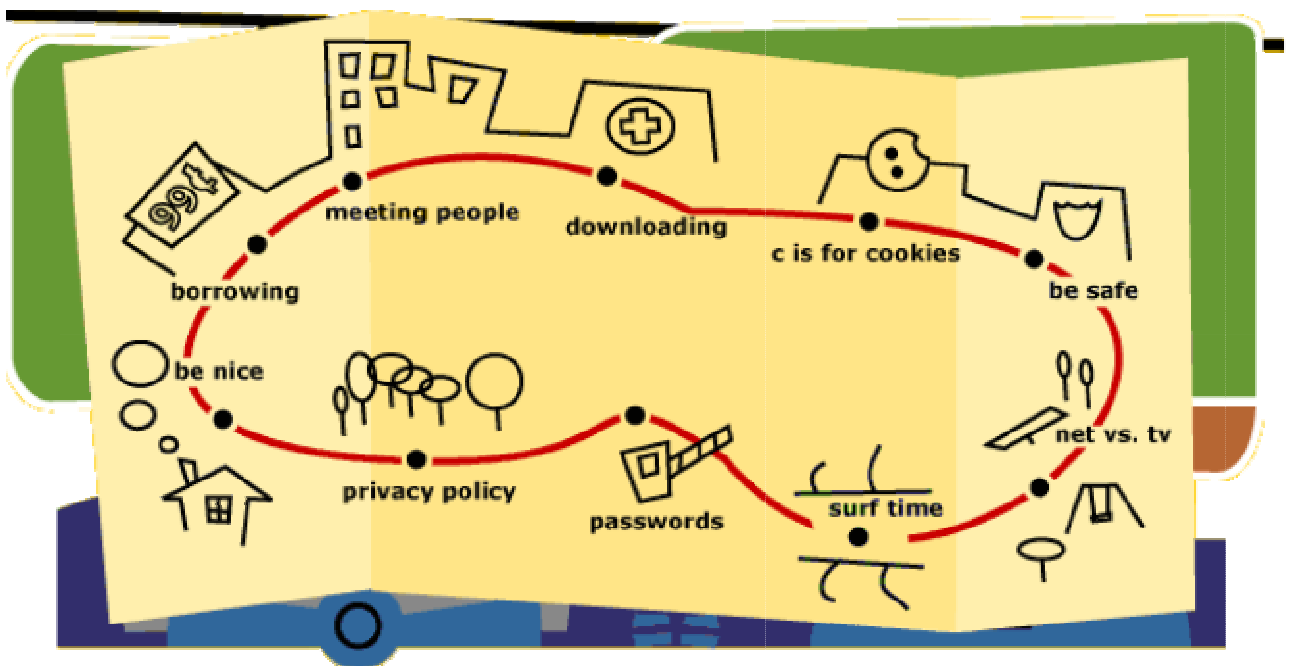
b) platí podobná pravidla chování jako na veřejnosti (zdravím, děkuji)

3. Autorská práva: Když si něco kopíruješ z internetu např. do svého referátu, tak

a) je jedno, co a kde si stáhnu

b) zjistím, jaké mám právo danou věc kopírovat

c) ve svém referátu nikde nezmíním webovou adresu zdroje, aby si všichni nemysleli, že jsem to vymyslel sám.

Inspirace: <http://pbskids.org>

1.2.2.2. Pravidla pro dospělé k bezpečnějšímu používání internetu

Pokud se rodiče budou řídit níže uvedenými pravidly, mohou zčásti své děti ochránit před riziky internetu a dokonce i před hrozícím netholismem (závislost na internetu a počítači).

- 1. „Nechte se dítětem poučit o službách, které používá, a ujistěte se o jejich obsahu. Tím zlepšíte svou znalost internetu.*
- 2. Nikdy svému dítěti nedovolte setkání o samotě s někým, s kým se seznámil na internetu, bez Vaší přítomnosti. Pokud k setkání svolíte, své dítě doprovodte.*
- 3. Zajímejte se o internetové kamarády svých dětí stejně jako se zajímáte o jejich kamarády ve škole.*
- 4. Základem při komunikaci rodiče s dítětem je otevřenost. Při nepříjemných zkušenostech dítěte s děsivým obsahem nebo nepříjemným člověkem není řešením trestat dítě nebo mu dokonce bránit používat internet, ale poradit mu, jak se v budoucnu nepříjemným zkušenostem vyhnout. Jak se rodič při podobné situaci zachová, určuje, zda se mu dítě svěří i v budoucnu.*
- 5. Na místo s nevhodným obsahem se může dítě dostat zcela náhodou. Pro tyto případy neexistuje stoprocentní ochrana a vyplatí se spíše vychovávat dítě tak, aby si podobné skutečnosti interpretovalo způsobem odpovídajícím jeho věku, protože s dítětem nemůžete trávit všechen volný čas.*
- 6. Riziko vstupu na stránku s nevhodným obsahem lze snížit jednak prostřednictvím možností zabudovaných přímo do internetového prohlížeče, jednak prostřednictvím speciálních programů obsahujících nepřetržitě aktualizovaný seznam stránek pro děti nevhodných. Tyto programy bývají k dispozici zdarma.*
- 7. Uvažujte o společné e-mailové schránce se svými dětmi.*
- 8. Dávejte si pozor na soubory, které dítě z internetu stahuje a ukládá je na disk.*
- 9. Sledujte, kolik času dítě u počítače stráví. Nepohybuje se ve světě virtuálních her častěji než na hřišti? Nepohybuje se víc na chatu a nekomunikuje s anonymními osobami (skrytými za chatovými přezdívkami) častěji než se svými kamarády? Nepozorujete u něj projevy připomínající závislost na*

chatování či počítačových hrách? Nedovolte, aby virtuální realita dítě příliš pohltila!

10. O radu při výchově dětí ke správnému užívání internetu můžete požádat pedagoga, psychologa či pracovníky internetových firem. ¹¹⁷

1.2.2.3. Listina dětských práv na internetu

Práva, která by měla být respektována dětmi i dospělými.

- „Mám právo bádát, učit se a užívat si na internetu všechny dobré věci pro děti.
- Mám právo uchovávat veškerou informaci o sobě v tajnosti.
- Mám právo, aby mne nikdo neobtěžoval a netrápil.
- Mám právo ignorovat e-maily a zprávy od lidí, které neznám nebo kterým nevěřím.
- Mám právo nevyplňovat na internetu žádné formuláře a neodpovídat na otázky.
- Mám právo vždy požádat rodiče nebo vychovatele o pomoc.
- Mám právo nahlásit každého, kdo se podle mého názoru chová divně nebo dává divné otázky.
- Mám právo necítit se provinile, když se na obrazovce počítače objeví odporné věci.
- Mám právo, aby mi lidé na internetu prokazovali respekt.
- ***Na internetu mám právo cítit se bezpečně a být v bezpečí!*** ¹¹⁸

1.2.2.4. Smlouva

Pravidla používání bezpečného internetu dětmi můžeme s naším potomkem stvrdit písemnou smlouvou. Obsahem smlouvy by měla být pravidla používání internetu a dále by v ní měly být ukotveny všechny formální náležitosti (datum, jména

¹¹⁷ Pravidla bezpečného internetu. . [online]. Praha : Saferininternet, 2007 [cit. 2007-22-04]. Dostupné na: <http://www.saferininternet.cz/articles.asp?ida=36&idk=187>

¹¹⁸ Listina dětských práv na internetu. . [online]. Praha : Saferininternet, 2007 [cit. 2007-22-04]. Dostupné na: <http://www.saferininternet.cz/articles.asp?ida=36&idk=186>

obou stran – dítě a rodič, podpisy atd.). Smlouva může být alternativou za řidičský internetový průkaz u dětí staršího školního věku.

A. Návrh rodičovské smlouvy:

Rodičovská smlouva

„Vím, že internet může být kouzelným místem pro návštěvy mých dětí. Vím také, že se musím podílet na zajištění jejich bezpečnosti při používání. Chápu, že mi děti mohou pomoci a souhlasím s dodržováním následujících pravidel:

- *Budu poznávat internetové služby, které mé dítě využívá, a webové stránky, které navštěvuje.*
- *Stanovím rozumná pravidla pro používání počítače a po projednání s dětmi je umístím poblíž počítače, aby byla na očích.*
- *Nebudu přehnaně reagovat, pokud mi děti řeknou o něčem „špatném“, co našly nebo udělaly na internetu.*
- *Pokusím se poznat internetové kamarády svých dětí.*
- *Pokusím se umístit domácí počítač do společného prostoru celé rodiny.*
- *Oznámím podezřelé nebo zakázané aktivity a stránky odpovědným úřadům.*
- *Připravím nebo najdu seznam stránek doporučených pro děti.*
- *Často budu kontrolovat, co mé děti na internetu navštěvují.*
- *Budu hledat možnosti filtrování a blokování materiálů na internetu, které jsou pro děti nevhodné.*
- *Co nejčastěji budu se svými dětmi mluvit o jejich internetových výpravách a společně s nimi se budu účastnit jejich dobrodružství.*

Souhlasím s výše uvedeným.

Podpis rodiče:

Datum:

Beru na vědomí, že mí rodiče souhlasili žít podle těchto pravidel a souhlasím, že jim budu pomáhat surfovat po internetu společně se mnou.

Podpis dítěte: “¹¹⁹

¹¹⁹ Tatmėž,zpracováno podle ICRA, dostupné dne 22. 04. 2007

B. Návrh smlouvy pro dítě:

Smlouva dítěte

„Vím, že internet může být nádherné místo pro surfování. Vím také, že je pro mne důležité dodržovat pravidla, která zvýší jeho bezpečnost. Souhlasím s těmito pravidly:

- Při brouzdání internetem budu používat bezpečnou a rozumnou přezdívkou, která neodhaluje osobní údaje moje ani mé rodiny.*
- Přístupová hesla budu držet v tajnosti před všemi kromě rodičů. Nebudu si zřizovat jiné e-mailové účty bez vědomí a souhlasu rodičů.*
- Nebudu zveřejňovat své osobní údaje ani údaje o rodičích a rodině, nebudu je sdělovat nikomu na internetu, nebudu je vyplňovat do dotazníků, ani posílat e-mailem. Osobními údaji jsou zejména jméno, adresa, číslo telefonu, věk, třída a název školy.*
- Budu se chovat k ostatním jak chci, aby se chovali oni ke mně.*
- Na internetu se budu chovat způsobně, komunikovat slušně, nevyvolávat hádky, nepoužívat vyhrůžky ani sprostá slova.*
- Osobní bezpečnost budu brát jako svou prioritu, protože vím, že na internetu jsou lidé, kteří předstírají, že jsou někdo jiný než jsou ve skutečnosti.*
- Budu upřímný ke svým rodičům a budu jim říkat o lidech, které potkám na internetu, aniž by se mě na to ptali. Nebudu odpovídat na maily nebo zprávy od cizích lidí bez předběžného souhlasu rodičů.*
- Pokud uvidím věci, které jsou špatné, odporné nebo sprosté, opustím stránku a sdělím to rodičům, aby zajistili, že se to nebude opakovat.*
- Pokud dostanu obrázky, e-maily, zprávy nebo odkazy na stránky s nechutnými náměty nebo pokud jsem v chatovací místnosti, kde někdo používá sprostá slova nebo vyvolává nenávist, povím o tom rodičům.*
- Pokud dostanu od někoho cizího e-mail nebo zprávu obsahující mé osobní údaje, poradím se okamžitě s rodiči, odkud tyto osobní údaje mohl získat.*
- Nebudu dělat nic, o co mne žádá na internetu někdo cizí, obzvláště pokud vím, že by se to nelíbilo mým rodičům.*

- *Nebudu volat, psát, e-mailovat, vyměňovat si zprávy ani se setkávat s někým, koho jsem potkal na internetu, bez předchozího souhlasu rodičů a bez jejich přítomnosti.*
- *Chápu, že moji rodiče dohlížejí na to, co dělám na internetu a mohou používat software k omezení míst, která tam mohu navštěvovat. Dělají to proto, že mne mají rádi a chtějí mne ochránit.*
- *Naučím své rodiče lépe zacházet s internetem, abychom se mohli bavit společně a učit se novým bezva věcem.*

Souhlasím s výše uvedeným.

Podpis dítěte:

Datum:

Slibuji, že budu chránit bezpečnost mého dítěte na internetu a sledovat, jak jsou tato pravidla dodržována. Pokud mé dítě narazí na nebezpečnou okolnost a řekne mi o tom, budu reagovat rozvážně a v dobré víře bez očerňování kohokoliv. S klidem proberu celou záležitost s dítětem tak, aby tato zkušenost přispěla k zvýšení jeho bezpečnosti při dalším surfování na internetu.

Podpis rodiče:

*Datum:*¹²⁰

1.2.3. Rizika využívání internetu dětmi

Internet je relativně nové médium, které přináší určité užitky, ale i rizika. Internet používají děti i dospělí s tím rozdílem, že děti jsou mnohem citlivějšími a zranitelnějšími uživateli než dospělí. Rizika využívání internetu můžeme rozdělit na zdravotní rizika (potíže se zrakem, potíže s pohybovou soustavou) a na rizika spojená s komunikací a obsahem prezentovaných informací, která nám internet umožňuje.

¹²⁰Tatměž, zpracováno podle ICRA, dostupné dne 22. 04. 2007

1.2.3.1. Zdravotní rizika

Jak již bylo naznačeno, s nadměrným užíváním počítače a internetu jsou spojená zdravotní rizika. Mezi tato rizika patří potíže se zrakem, potíže spojené s pohybovou soustavou a v neposlední řadě problematika působení elektromagnetického pole.

- a. **potíže se zrakem** – až 75% uživatelů má potíže se zrakem. Tyto potíže se projevují jako bolesti očí, oteklá víčka, nebo občasné poruchy vidění. Nadměrné zatížení zraku může vyústit až k intenzivním bolestem hlavy. Musíme si uvědomit, že svůj zrak namáháme především trvalým zaostřením na blízko a nutností vnímat detaily. Velký vliv má také doba vykonávané činnosti. Za časovou hranici, po které se může dostavit dočasné narušení zrakových funkcí, je považována hranice 2 hodin.¹²¹ U starší generace zakořenila představa, že práce s počítačem obecně kazí zrak. Tato představa není objektivně doložena. Jedná se spíše o funkční příznaky způsobené námahou, které ale nevedou k patologickým změnám. V případě dětí je velice důležité dodržet pár zásad a tak předejít případným vadám zraku. Mezi takové zásady bezpochyby patří respektování vzdálenosti monitoru od očí (60 cm) a horní okraj monitoru by měl být ve výši očí dítěte. Dále by se měly dodržovat pravidelné přestávky, aby nedocházelo k jednostrannému zatěžování organismu.¹²²
- b. **potíže s pohybovou soustavou** – u dětí se mohou dostavit potíže spojené se strnulým sezením u počítače. Pokud to sečteme s celodenním sezením ve škole a se sezením u počítače, není divu, že děti mohou pocítit bolesti v kříži, v ramenech a v oblasti krční páteře.¹²³ Bolesti v oblasti krční páteře mohou vést až k intenzivním bolestem hlavy. Potíží s pohybovou soustavou lze předejít zakoupením vhodné židle s nastavitelnou opěrkou a sedadlem. Také by se nemělo podceňovat správné a pravidelné cvičení a posilování zad.

¹²¹ Srov.: ČERNOCHOVÁ, M., KOMRSKA, T., NOVÁK, J. *Využití počítače při vyučování. Náměty pro práci dětí s počítačem.* Praha : Portál, 1998. ISBN: 80-7178-272-6. s. 148

¹²² ČÍRTEK, A. Na internetu děti nezlobí. In *LUPA: Server o českém Internetu* [online]. Praha : Internet Info, c 1997. [cit. 2006-10-30]. Dostupný: <<http://www.lupa.cz/tisk.php3?show=2275>>

¹²³ Srov.: Tamtéž

- c. **problematika působení elektromagnetického pole** - které vyzařuje monitor počítače. Touto problematikou se zabývají zdravotnické instituce po celém světě. Intenzita elektromagnetického pole je natolik nízká, že není prokázáno patologické působení na organizmus.¹²⁴

Při používání počítače dětmi bychom neměli zanedbávat pravidelné cvičení a posilování zad a dodržování pravidelných přestávek. Při zařizování pracovní části dětského pokoje musíme brát v úvahu tělesné rozměry dětí a podle toho koupit vhodnou židli, stůl, pracovní podložku pod klávesnici a myš. Velice důležité je i umístění pracovního stolu s počítačem. Pracovní stůl by měl stát u okna.

1.2.3.2. Závislost na internetu

Tak jako závislost na cigaretách, kávě, alkoholu nebo závislosti na hracích automatech existuje závislost na internetu. Určit, kdy se z běžného uživatele internetu stává uživatel závislý na internetu, není lehké. Za nadměrné používání internetu je považováno časové rozhraní v rozmezí 5-25 hodin týdně.¹²⁵

Závislost se týká všech věkových kategorií. Na rozdíl od dětí by měli dospělí rozpoznat mnohem dříve příznaky vzniku závislosti. Blíže k závislosti mají děti, které mají problém s osobní komunikací a elektronická komunikace jim nečiní žádné problémy, nebo děti, které při brouzdání na internetu a nejrůznějších serverech zapomínají na problémy, které je trápí (ve škole nebo doma).

Závislost můžeme u svého dítěte vyzorovat na základě symptomů, neboli příznaků, které nás upozorňují, že něco nemusí být úplně v pořádku.

- **Důležitost** – pro závislého člověka se konkrétní aktivita stává nejdůležitější (např. pro alkoholika je nejdůležitější alkohol, pro kuřáka cigarety a pro

¹²⁴ Srov.: Tamtéž

¹²⁵ Srov.: ŠMAHEL, D, *Psychologie a internet dětí dospělými, dospělí dětmi*. Praha : TRITON, 2003. ISBN: 80-7254-360-1. s. 141

člověka závislého na internetu internet). Pokud se závislý člověk té konkrétní aktivitě bezprostředně nevěnuje, přemýšlí alespoň o tom, kdy se této aktivitě bude moci věnovat.¹²⁶

- **Změna nálady** – pokud závislý člověk konkrétní aktivitu nevykonává, dochází u něj ke změně nálady. Takovou změnou se myslí nesoustředěnost, podrážděnost atd.¹²⁷
- **Zvyšování tolerance** – dítě má potřebu vysedávat u počítačové hry či počítače (nebo fetovat, pít alkohol atd.) stále delší dobu, aby se dostavil kýžený efekt.¹²⁸
- **Abstinenční příznaky** – u závislého člověka se abstinenční příznaky dostavují v případě přerušení konkrétní aktivity (např. pokud kuřák přestane kouřit, nebo v našem případě člověk závislý na internetu, či počítačové hře přestane internet používat). Příznaky se projevují jako negativní psychické nebo fyzické pocity.¹²⁹
- **Konflikty** – Ke konfliktu u závislého člověka dochází mezi jeho závislostí a okolím – rodina, škola, přátelé, práce atd.¹³⁰
- **Recidivy** – *„Recidivami se rozumí opětovné návraty do dřívějších stavů vyvolaných činností, na níž jsme závislí, to znamená, že se při dalším kontaktu s předmětem naší závislosti dostaneme do již jednou zažívaného stavu podstatně rychleji než při prvním kontaktu.“*¹³¹

Závislost můžeme rozdělit na **pasivní závislost** (sledování televize) a **aktivní závislost** (závislost na internetu nebo hraní počítačových her), ale také na **psychickou závislost** (neodolatelnou touhu po pocitech, které nám přináší látka nebo činnost) a **fyzickou závislost** (v případě vynechání nebo přerušení se dostavují abstinenční

¹²⁶ Srov.: ŠMAHEL, D, *Psychologie a internet dětí dospělými, dospělí dětmi*. Praha : TRITON, 2003.

ISBN: 80-7254-360-1. s. 141

¹²⁷ Srov.: Tamtéž, s. 141

¹²⁸ Srov.: Tamtéž, s. 141

¹²⁹ Srov.: Tamtéž, s. 142

¹³⁰ Srov.: Tamtéž, str. 142

¹³¹ Tamtéž, s. 142

příznaky např. bolesti hlavy, nesoustředěnost apod.). „*Psychická závislost často předchází závislosti fyzické.*“¹³²

V případě závislosti na internetu dochází k rozvoji četných psychických (neschopnost normálně fungovat) i fyzických symptomů¹³³ (bolesti hlavy).

U dětí závislých na internetu dochází ke změnám v jejich životním stylu. Děti ztrácejí zájem o své kamarády, své zájmy a koníčky, nedodržují správnou životosprávu, zanedbávají hygienu, překračují povolenou hranici používání internetu a ve škole dochází k zhoršení prospěchu. Čím je uživatel internetu mladší, tím víc je ovlivnitelnější a tím je i riziko závislosti mnohem větší a mnohem obtížněji se tato závislost léčí.¹³⁴

Mnoho výzkumů v oblasti závislosti na internetu nepřineslo nijak překvapivé zjištění. Není ani velkým překvapením, že muži jsou na internetu častěji závislí než ženy, nebo že závislý člověk internet používá ve větší míře než člověk nezávislý. Internet se stal také jednou z možností jak se seznámit s opačným pohlavím. Této možnosti využívají stále častěji lidé nesmělí, nekomunikativní nebo s nějakým fyzickým handicapem (lidé postižení, nepřitažliví nebo neatraktivní), a to proto, že komunikace na internetu neprobíhá z očí do očí.¹³⁵

1.2.3.3. Neschopnosti navázání kontaktů s okolím

S anonymním virtuálním kamarádem se dítě seznamuje snadněji a bez zábran. Virtuální kamarád je pro dítě lepší než skutečný. Je snadné ho najít a lehce se ho může zbavit. Vyzrazená tajemství nikomu neprozradí, protože ve virtuálním prostředí nedochází k fyzickému kontaktu, nedochází ke kontaktu „face to face“, neboli z očí do očí. V případě virtuální komunikace dítě ztrácí zábrany, je upřímnější a je otevřenější, nepodléhá kritice svého okolí, a pokud nechce, tak jeho virtuální partner neví, jak

¹³² ŠMAHEL. D, *Psychologie a internet dětí dospělými, dospělí dětmi*. Praha : TRITON, 2003. ISBN: 80-7254-360-1. s. 142

¹³³ Pozn.: *Symptom = příznak nemoci*

¹³⁴ MAGID, L.J. Child Safety on the Information Highway. In *SafeKids.com* [online]. [S.l.] Online Safety Project, c2003 [cit: 2006-10-30]. Dostupné: <http://www.safekids.com/child_safety.htm>

¹³⁵ Srov.: ŠMAHEL. D, *Psychologie a internet dětí dospělými, dospělí dětmi*. Praha : TRITON, 2003. ISBN: 80-7254-360-1. s. 143

vlastně vypadá. Ve skutečném světě je seznamování mnohem složitější. Dítě je již od narození vystaveno celoživotnímu procesu socializace. Tento proces vede k osvojení kulturního bohatství (Přejímání prvků cizí kultury jednotlivci. Ideje, pojmy, hodnotové představy, formy vlády atd.¹³⁶), k osvojení sociálních dovedností a postojů (které jsou důležité pro kontakt s ostatními lidmi), osobnost si utváří svoji hodnotovou orientaci, přejímá společenské normy¹³⁷. Společně se socializací probíhá i personalizace (dochází k „*utváření aktivní, vyzrálé a samostatné osobnosti*“¹³⁸).

Velký vliv na socializaci jedince mají tzv. sociální činitelé, mezi které patří rodina, škola, vrstevníci, ale i prostředky masové komunikace (masmédia). Jedinec musí být prostřednictvím socializace vybaven na život ve společnosti, na každodenní styk s druhými lidmi a na zapojení do pracovního procesu.¹³⁹

Pokud jedinec žije ve virtuálním světě a má jen virtuální kamarády, dochází podle mého názoru k narušení jeho socializace a personalizace. Jedinec nepodléhá vlivu rodiny, školy, vrstevníků, nepřejímá společenské normy, dovednosti a nestává se z něj vyzrálá a samostatná osobnost. Jedinci závislému na virtuálním světě začíná dělat problém vrátit se zpět do reálného života, potýkat se s běžnými problémy a vytvářet si mezilidské vztahy.

1.2.3.4. Problém zneužívání osobních údajů

Internet je prostředím bez zábran, které nabízí neomezenou svobodu, která je často zneužívána k neetickým či nelegálním účelům. „*Útočníkovi nahrává nejen anonymita prostředí, ale třeba i absence jednotné právní normy*“¹⁴⁰. Ochrana osobních dat je velice důležitá, ale bohužel ve většině případů si za vyzrazení osobních dat můžeme sami, nebo naše děti. Vyplňováním internetového formuláře můžeme vyzradit víc informací, než bychom chtěli. Mnohdy ani nevidíme na formuláři nic nebezpečného. Pak se nemůžeme divit dětem, které si hodnotu dat a informací

¹³⁶ Srov.: JANDOUREK, J, *Sociologický slovník*. Praha : Portál, 2001. ISBN: 80-7178-535-0. s. 17 – 18

¹³⁷ Srov.: BURIÁNEK, J, *Sociologie*. Praha : Fortuna, 2001. ISBN: 80-7168-754-5. s. 39

¹³⁸ Tamtéž, s. 39

¹³⁹ Srov.: Tamtéž. s. 40

¹⁴⁰ PŘIBYL, T, *Děti a internetové (ne)bezpečí*. . Praha : Počítač pro každého, 2007. s. 13

neuvědomují. Děti mají práh ostražitosti nižší než dospělí¹⁴¹, kteří v určité chvíli zabrzdí a přemýšlejí, zda tyto údaje chtějí a mohou zveřejnit. Dítě slepě vyplňuje formulář s vidinou získání bezplatné služby a neuvědomuje si vážnost uveřejněných dat, která slouží podvodníkům k okradení či zneužití jeho rodičů. Je zaznamenáno mnoho úspěšných pokusů vymámit z dětí přístupová hesla bankovních účtů nebo osobních dat rodičů.¹⁴²

1.2.3.5. Možnost kontaktu s nežádoucím jedincem nebo nevhodnými informacemi či obsahem

Dítě, pokud se pohybuje častěji na internetu, se dříve či později dostane do kontaktu s nevhodnými informacemi (extremismus) či obsahem stránek (pornografie, šikana, násilí).

Pornografie – na internetových stránkách se děti mohou seznámit nejen s dětskou pornografií, ale i s tzv. normální. Rodiče si myslí, že pokud dítě sedí doma ve svém pokojíčku, je relativně v bezpečí. S dítětem naváže útočník s pozměněnou identitou kontakt prostřednictvím e-mailu, chatu, atd.. Když je kontakt navázán, útočník nabídne dítěti za fotky či svlečení se před kamerou kredit, který pošle formou SMS na mobilní telefon. Digitální fotoaparát je v současné době již standardní výbavou mobilních telefonů, ale i domácností a v neposlední řadě jsou časté i webové kamery, takže nic nebrání dívce či chlapci přání útočnickovi splnit. Pokud oběť nemá na svém mobilním telefonu kredit, tolik potřebný pro udržování komunikace se svými vrstevníky, je pro ni tato nabídka víc než lákavá. Děti nedokáží domyslet důsledky svého jednání, jejich práh stydlivosti je nižší než u dospělého člověka a nepovažují své snímky za intimnost.¹⁴³

Podle průzkumů studie SAFT Gross-European Survey navštívilo pornografické stránky kolem 44% dětí a 25% obdrželo e-mail s erotickým obsahem. Navštívit stránky s erotickým obsahem je velice snadné. Erotické stránky mají nevinné názvy (např.

¹⁴¹ Srov.: Tamtéž, s. 14

¹⁴² Srov.: Tamtéž, s. 14

¹⁴³ Srov.: Tamtéž, s. 14

www.whitehouse.gov jsou stránky patřící americkému prezidentovi, kdežto internetové stránky www.whitehouse.com jsou stránky, na kterých můžeme najít velmi odvážné slečny¹⁴⁴)

Extremismus – Dítě rychle a nekriticky přejímá názory druhých, čehož jsou si vědomí šířitelé myšlenek extremismu nebo rasismu. Na internetových stránkách skupin propagujících podobné myšlenky se snaží prostřednictvím násilných her (Hry jsou ke stažení zadarmo pod podmínkou vyplnění dotazníku. Dítě nevědomky uveřejní osobní údaje, se kterými pak extremisté pracují.) propagovat své myšlenky. Virtuální hrdina uráží lidi jiné pleti.¹⁴⁵ Děti mají tendenci se s počítačovými hrdiny ztotožňovat a přejímají jejich postoj k jiným lidem a ke společnosti.

Prodej drog – na internetu se dá koupit například zájezd, letenky, netradiční dárky, oblečení, běžný nákup, ale i drogy. Dítě se na doporučení svých vrstevníků či přes virtuálního kamaráda dostane k dealerovi a zaplatí prostřednictvím dárcovské SMS nebo posláním kreditu na mobilní telefon. Předání drogy se pak uskuteční prostřednictvím pošty v běžném dopise. Jde o cestu bezpečnou jak pro distributora, tak i pro konzumenta.¹⁴⁶

Dítě přichází do kontaktu i s dalšími riziky, mezi která například patří hraní hazardních her, virtuální sázení, různé druhy obtěžování nebo se mohou stát obětí pomluvy (šíření lživé zprávy). V případě hazardních her dítě snadno podléhá pokušení rychlé možnosti výdělků a nechápe, že tok peněz je v tomto případě opačný.

Obětí pomluvy se stávají nejen kamarádi dětí, ale i učitelé či rodiče. Existují dokonce webové stránky, které obsahují lživé informace o vrstevnících nebo učitelích. Čím lživější a absurdnější jsou lži, tím více jim děti věří. Přestože děti pomlouvají, velice těžce nesou, pokud jsou samy obětí pomluvy. Pokud se dítě stane obětí pomluvy, dochází u něho k psychickému bloku, který mu brání vrátit se zpět do třídy a velice často se tyto případy řeší změnou školy.¹⁴⁷

¹⁴⁴ Srov.: PŘIBYL, T. *Děti a internetové (ne)bezpečí*. Praha : Počítač pro každého, 2007. s. 13

¹⁴⁵ Srov.: Tamtéž, s. 13

¹⁴⁶ Srov.: Tamtéž, s. 14

¹⁴⁷ Srov.: Tamtéž, s. 14

1.3. Výhledová řešení pro nadměrné používání PC a internetu dětmi

V následující kapitole se zabývám tím, jak předcházet nadměrnému používání počítače a internetu dětmi. Možnými řešeními, která by uchránila děti před nejrůznějšími riziky (zdravotními nebo psychickými), jsou např. pedagogické vedení volného času, mediální pedagogika nebo mediální výchova atd. Podle mého názoru by bylo nejlepším a nejúčinnějším řešením více volného času pro rodiče, což bohužel není možné. Současný trend je opačný. Rodiče zatěžují stále vyšší nároky zaměstnavatelů a nedobrovolné prodlužování pracovní doby, přenášení práce domů nebo víkendová práce. V mnoha případech rodiče, aby uživilí rodinu, mají dvě i více zaměstnání najednou. Pokud se sociální politika státu nezmění ve prospěch rodin, bohužel budeme muset složitě hledat řešení jinde.

1.3.1. Pedagogické vedení volného času dětí a mládeže

Ještě než se začneme zabývat pedagogickým vedením volného času dětí a mládeže, jež přispívá k prevenci společensky nežádoucího, škodlivého a nevhodného chování, je důležité zmínit se o pojmu volný čas.

Pojem *volný čas* je chápán jako doba, kdy člověk nevykonává činnosti pod tlakem závazků, které vyplývají z jeho společenského začlenění, zvláště dělby práce a z nutnosti zachovat svůj biofyzilogický či rodinný systém.¹⁴⁸ Volný čas je také často definován jako doba zbývající po splnění všech pracovních, rodinných a společenských povinností. Význam volného času postupem doby stále nabírá na vážnosti. Tak, jak se společnost vyvíjí a mění, mění se i úhel pohledu na volný čas. Zájmové činnosti provozované v rámci volného času nám přinášejí příjemné zážitky a uspokojení. Těchto činností se účastníme na základě svobodného rozhodnutí¹⁴⁹.

¹⁴⁸ Srov., JANDOUREK, J. *Sociologický slovník*. Praha : Portál, 2001. ISBN: 80-7178-535-0. s. 49; pozn.: „Volný čas, je čas využívaný jedincem podle vlastního uvážení. Do toho to označení někteří autoři zahrnují pouze tu dobu, kdy je jedinec skutečně odproštěn od cizího nátlaku, takže do ní např. nepatří jízdu ve vlaku, kdy je vystaven konzumnímu chování zapříčiněného reklamou. „

¹⁴⁹ HÁJEK, B., HOFBAUER, B., PÁVKOVÁ, J.: *Pedagogika volného času*. Praha : Univerzita Karlova, 2003. ISBN: 80-7290-128-1 s. 108

Mezi základní funkce volného času patří odpočinek (regenerace pracovních sil, relaxace), zábava (posezení s přáteli, zájmové činnosti), rozvoj osobnosti (dobrovolné vzdělávání, seberealizace). Dále si pod pojmem volný čas představujeme rekreaci, zájmové činnosti, dobrovolné vzdělání, dobrovolné společensky prospěšné činnosti a mnoho dalších činností potřebných pro udržení tělesné a duševní rovnováhy. Vymožeností dnešní doby není materiální blahobyt (majetek, peníze, životní zázemí), ale uvědomění si existence volného času.¹⁵⁰

Za volný čas nepovažujeme vyučování a čas s tím spojený, sebeobsluhu, základní péči o zevnějšek a osobní věci, povinnosti spojené s provozem domácnosti a rodiny, ale i činnosti zabezpečující biologickou existenci člověka, jídlo, spánek, hygiena atd..

Činnosti ve volném čase představují specifickou oblast lidského života, která přináší člověku prospěch, radost ze svobody, prostor pro tvořivost, uspokojení a štěstí. Volný čas nám poskytuje širokou škálu možností sebevyjádření a činností, které v sobě obsahují prvky sociální, umělecké, tělesné i duševní.¹⁵¹ Současné pojetí volného času podléhá, stejně jako móda, sezónním trendům a dochází ke zcela komerčnímu a ekonomickému využití.

„Pedagogické ovlivňování volného času, zejména výchova dětí a mládeže v době mimo vyučování, je významnou oblastí výchovného působení. Poskytuje příležitost vést jedince k racionálnímu využívání volného času, formovat hodnotové zájmy, uspokojovat a kultivovat významné lidské potřeby, rozvíjet specifické schopnosti a upevňovat žádoucí morální vlastnosti. Obsah i způsob využívání volného času mají značný význam z hlediska duševní hygieny.“¹⁵²

Správné a vyvážené trávení volného času se odráží i na studijních a pracovních výsledcích člověka. Pokud si vypěstujeme zájmy celoživotního charakteru, mohou pozitivně ovlivnit naše partnerské vztahy i následnou výchovu našich dětí.¹⁵³

¹⁵⁰ Srov.: PÁVKOVÁ, J. a kol. *Pedagogika volného času (Teorie, praxe a perspektivy mimoškolní výchovy a zařízení volného času)*. Praha : Portál, 1999. ISBN: 80-7178-295-5. s. 15 – 16

¹⁵¹ Srov.: Tatměž, s. 32 - 33

¹⁵² PÁVKOVÁ, J. a kol. *Pedagogika volného času (teorie, praxe a perspektivy mimoškolní výchovy a zařízení volného času)*. Praha : Portál, 1999. ISBN: 80-7178-295-5. s. 39

¹⁵³ Srov.: Tamtéž, s. 39 - 40

Výchova mimo vyučování plní „funkci výchovnou, vzdělávací, zdravotní i sociální.“¹⁵⁴ Další velice důležitou funkcí výchovy mimo vyučování je funkce preventivní. Pokud dítě nemá žádné zájmy, koníčky dochází u něj k pocitu nudy a snadněji podlehně negativním vlivům svého okolí. „Pedagogické ovlivňování volného času dětí a mládeže je jednou z účinných forem prevence tak závažných výchovných problémů, jako jsou projevy agrese, drogová závislost, problematika v oblasti sexu,“¹⁵⁵ ale i v případě závislosti na počítačích či internetu.

V oblasti výchovy mimo vyučování se stále častěji setkáváme s pojmem pedagogika volného času. Pedagogika volného času je vědní obor, který se zabývá „teoretickými a praktickými aspekty výchovy ve volném čase“.¹⁵⁶

1.3.1.1. Vliv médií na volný čas

Výrazná část volného času všech skupin populace je spojena s masovými médii. Součástí dnešního života, životního stylu a aktivit volného času dětí a mládeže se stala elektronická média, která přinášejí informace o dění v dané společnosti, ve světě, vzdělávací, zábavné a výchovné pořady. Umožňují dětem a mladým lidem se novým způsobem účastnit na mediální tvorbě a životě společnosti.¹⁵⁷

Používání masových médií ovlivňuje uživatele jednostranně. Vzhledem k tomu, že vysílač zpráv není v přímém styku s masou příjemců, nevzniká skutečný dialog a pro plnohodnotnou komunikaci chybí zpětný vazební efekt. Informační tok směřující od vysílajícího se rozšiřuje, ale komunikační chování příjemce se relativně zužuje¹⁵⁸. Média mohou příjemcem i manipulovat. Působení masových médií členy společnosti sice aktivizuje, ale zároveň je činí pasivními vůči nabídce prezentovaných obsahů.

¹⁵⁴ Srov.: PÁVKOVÁ, J. a kol. *Pedagogika volného času (teorie, praxe a perspektivy mimoškolní výchovy a zařízení volného času)*. Praha : Portál, 1999. ISBN: 80-7178-295-5. s. 40

¹⁵⁵ Tamtéž, s. 40

¹⁵⁶ Tamtéž, s. 40

¹⁵⁷ Srov.: SPOUSTA, V. a kol. *Metody a formy výchovy ve volném čase*. Brno : MU, 1998. ISBN: s. 17 - 24
Srov.: SAK, P. *Sociální příčiny a důsledky volného času - Volný čas České společnosti (Současnost a budoucnost)*. referát přednesený dne 12. 11. 2005 Praha

Srov.: HÁJEK, B., HOFBAUER, B., PÁVKOVÁ, J.: *Pedagogika volného času*. Praha : Univerzita Karlova, 2003. ISBN: 80-7290-128-1 s. 98-101

¹⁵⁸ Srov.: SPOUSTA, V. a kol. *Metody a formy výchovy ve volném čase*. Brno : MU, 1998. ISBN: s. 17 - 24

1.3.1.2. Funkce médií ve volném čase:¹⁵⁹

- *Posilování a formování lidské identity – „komunikace a média jsou složkou kultury samotné. Ve vyspělých společnostech dochází na základě odstranění nejrůznějších komunikačních bariér ke změně povahy společnosti. Společnost se stává otevřenou.“¹⁶⁰*
- *„Ve vývoji duchovní kultury a jejích nejvyšších hodnot došlo k silné **koncentraci všudypřítomné estetické funkce**, která je spojena s předáváním informací kódovaných ve znakových systémech umění a potažmo i s příslušnými médii (včetně masových).“¹⁶¹*
- Komunikace a její média slouží aktivitám jedinců a skupin, činnostem vážným (např. vzdělávacím) i zábavným, pracovním i mimopracovním atd.. Formuje se estetická kultura i volný čas. Do volného času stále více prolíná působení masových komunikačních médií, která se stávají nástrojem estetizace života.¹⁶²

Masová komunikace zajišťovaná stále účinnějšími médii rozšiřuje obecný přístup ke všem hodnotám a rozšiřuje jejich nabídku (téměř vše je kdekoliv a kdykoliv přístupné každému). Média tedy vyplňují velice podstatnou část našeho volného času a uspokojují naši potřebu přijímat estetické podněty, mít radost ze hry a bavit se.¹⁶³

¹⁵⁹ Srov.: SAK, P. *Sociální příčiny a důsledky volného času - Volný čas České společnosti (Současnost a budoucnost)*. referát přednesený dne 12. 11. 2005 Praha

¹⁶⁰ Tamtéž

¹⁶¹ Tamtéž

¹⁶² Srov.: HÁJEK, B., HOFBAUER, B., PÁVKOVÁ, J. *Pedagogika volného času*. Praha : UK – PF, 2003. ISBN: 80-7290-128-1 s. 98-101

¹⁶³ Srov.: SAK, P. *Sociální příčiny a důsledky volného času - Volný čas České společnosti (Současnost a budoucnost)*. referát přednesený dne 12. 11. 2005 Praha

1.3.2. Stanovení pravidel používání počítače a internetu, či jiného média

O pravidlech bezpečného používání internetu dětmi jsem se již zmiňovala v kapitole 1.2.2.1, ale i přesto považuji za důležité se k tomuto bodu vrátit. Pokud chceme chránit své potomky před nebezpečím internetu či riziky vyplývajícími z jeho nadměrného používání, ale i před hrozící závislostí na počítačových hrách a internetu, měli bychom se snažit stanovit určitá pravidla (používání počítače a internetu), která budou pro obě strany (rodiče i děti) závazná. Zákazy nejsou správnou cestou k získání důvěry dětí. Ne nadarmo se říká „zakázané ovoce nejlépe chutná“. Pomocí již zmiňovaného internetového řidičského průkazu, či společné smlouvy mezi rodiči a dětmi, mohou obě strany společnou dohodou stanovit pravidla používání počítače, počítačových her, ale i internetu. Rodiče by měli své potomky vést k správnému rozhodování o užívání médií (televize, počítač, internet, Play Station, atd.). Dítě by mělo být schopno rozhodnout se, jak naloží se svým volným časem a zda obsah prezentovaný užívaným médiem je pro něj vhodný či nikoliv.

Základními pravidly preventivních opatření je umístění počítače ve společné místnosti vždy s monitorem otočeným tak, abychom se mohli kdykoliv podívat a zkontrolovat, s kým si děti píšou, jaké stránky navštěvují, popřípadě jakou hru hrají. Dále bychom měli hlídat čas. Doporučovaný čas strávený dětmi před počítačem by neměl přesáhnout hodinu denně.¹⁶⁴

1.3.2.1. Důslednost výchovy

Dodržování pravidel, dohlížení na denní režim dětí, trávení kvalitnějších a zajímavějších aktivit ve volném čase je velice dobrou prevencí proti nadměrnému užívání médií dětmi. Rodiče by neměli nikdy udělovat výjimky typu („Dnes jsi byl hodný tak se můžeš koukat na televizi déle.“ nebo „Když budeš mít dobré známky, můžeš chodit častěji na internet.“ atd.) a v žádném případě by nemělo docházet

¹⁶⁴ Srov.: AUFENANGER, S., SIX, U. *Medienerziehung früh beginnen. Themen, Forschungsergebnisse und Anregungen für die Medienbildung von Kindern*. Bonn : Bundeszentrale für politische Bildung, 2001. ISBN: 3-98331-439-3. s. 160 - 161

k situacím, že za dobré známky se může dítě dívat na televizi nebo hrát počítačové hry. Rodiče si musí uvědomit, že počítač či televize není chůva.

Pokud mluvíme o důslednosti výchovy, je na místě se zmínit o výchově v rámci základních škol. V dnešní době děti používají média k získání informací na úkor své vlastní píle. Není velkým tajemstvím, že děti a mládež hledají různé referáty, čtenářské deníky nebo eseje na internetu. Bohužel mnoho učitelů tento fakt přehlídí a do jisté míry toleruje. Opisováním referátů a získáváním neověřených informací skrze média to začíná a nadměrným užíváním a závislostí končí.

Nadbytečnou konzumací médií zkracujeme dětem dětství a okrádáme je o společné chvíle v kruhu rodiny.

Důslednost výchovy by měla začínat v pedagogickém vedení volného času a vyústit v mediální výchovu. Pokud nebudeme schopni ovládat média a obsah z nich získaný selektovat, analyzovat a následně prezentovat, stanou se média naší zkázkou.

1.3.3. Primární prevence v rámci ZŠ

V současné době se objevují nejrůznější projekty zaměřené na média a jejich uplatnění ve vzdělávání v rámci základních škol. Tyto projekty jsou vesměs zaměřené na používání a využívání novin, časopisů, televize, rozhlasu, videokamery, digitálního fotoaparátu nebo internetu ve výuce.

A. Projekt vzdělávání pro budoucnost - „Efektivní uplatnění informačních technologií ve výuce – vzdělávání pro budoucnost“. Jde o projekt, který se zaměřuje na zvyšování kvality výuky na ZŠ a SŠ, rozvíjí klíčové kompetence pedagogů pomocí projektového vyučování, Bloomovy taxonomie, problémového vyučování, využití výpočetní techniky ve všech předmětech a práce s informacemi. Snaží se o zavedení moderních pedagogických prvků a metod, které studentům pomáhají rozvíjet myšlení vedoucí k řešení problémů. Moderní technologie jsou v tomto projektu klíčové. Nabízejí nové možnosti ve

výuce a jsou přirozeným motivačním faktorem pro mladé studenty. Cílem projektu je zapojení žáků do práce, samostatné myšlení, schopnost komunikovat, nést odpovědnost, spojný výuky a praxe nebo zařazení mezipředmětových vztahů.¹⁶⁵

B. JuniorMédia - Nabízí dětem a mládeži, aby si osahaly a prozkoušely všechna média. Děti si mohou vytvořit vlastní televizní a rozhlasové pořady nebo mohou publikovat své vlastní texty. Děti se mohou stát novináři nebo techniky, kteří zabezpečují bezporuchový chod televize nebo rozhlasu atd.¹⁶⁶

- **JuniorTV** – je projekt pro děti a mládež, které se zajímají o televizní tvorbu. Od roku 1996 funguje v ČR Dětská televize, která má několik televizních redakcí, kde děti a mládež tvoří pořady a zpravodajství o událostech z jejich regionu. Události jsou vysílány prostřednictvím kabelových televizí. Redaktoři tvoří i vlastní pořady o tématech, která je zajímají. Dětská televize a její redaktoři se řídí „Etickým kodexem“, který poukazuje na to, jak má redaktor nakládat se získanými informacemi.¹⁶⁷
- **JuniorRadio** – je projekt pro ty, kteří chtějí poznat a vyzkoušet práci v rozhlasovém studiu.¹⁶⁸
- **JuniorPress** - děti a mládež mají možnost poznat práci novináře. Na webových stránkách JuniorPressu si mohou vyzkoušet publikovat své názory, postřehy, události ze svého okolí, ale i volnou literární tvorbu.¹⁶⁹

¹⁶⁵ Srov.: *Projekt vzdělávání pro budoucnost*. [online]. Praha : Celnat 2006. dostupné na: <<http://i4t.celn.cz/kurzy/Home/tabid/36/debailt.aspx>>[cit. 2007-30-04].

¹⁶⁶ Srov.: *Junior média*. [online]. Praha : Junior média, 2002. dostupné na: <<http://www.juniormedia.cz>>. [cit. 2007-30-03].

¹⁶⁷ Srov.: *Dětská televize*. [online]. Praha : Dětská televize, 2007. dostupné na: <<http://www.pvtnet.cz/www/detska.televize>>[cit. 2007-30-03].

¹⁶⁸ Srov.: *Junior rádio*. [online]. Praha : Junior média, 2007. dostupné na: <<http://www.juniorradio.cz>> . [cit. 2007-30-03].

¹⁶⁹ Srov.: *Junior Press*. [online]. Praha : Junior média, 2007. dostupné na: <<http://www.juniorpress.cz>> . [cit. 2007-30-03].

- **JuniorInternet** – je projektem určeným dětem, které využívají internet nejen pro zábavu. Děti se mohou zúčastnit soutěže pořádané v měsíci březnu v kategoriích- Design, Texty, Tvorba webových stránek. Tento projekt umožňuje prostřednictvím konferencí setkání dětí a mládeže podobných zájmů. Mnoho dětí, které se zúčastnily tohoto projektu, v současné době úspěšně podniká nebo vede úspěšné firmy.¹⁷⁰

Cílem projektu JuniorMedia je:

- *„Rozšíření a udržení sítě místních redakcí, dopisovatelů a redaktorů.*
- *Sumarizace a zpracování poznatků z dosavadní činnosti v ucelený metodický materiál mediální výchovy.*
- *Využívání archivu jako mediální studovny, kde děti a mladí lidé budou mít možnost zapůjčit si, či zhlédnout jak tvorbu svých vrstevníků, tak kvalitní českou, evropskou a světovou tvorbu. Dále mohou prostřednictvím vytvořených celků sledovat práci s námětem v různých způsobech zpracování např. podle charakteru médií.*
- *Podpora činnosti obecně prospěšných občanských aktivit poskytnutím možností výhodného pořízení a zpracování video záznamu o nich nebo z jejich akcí a jejich případné množení a distribuce.*
- *Účinné oslovování dětí a mladých lidí s nabídkou možnosti publikování vlastní tvorby.*
- *Vytváření vhodných podmínek pro rozšíření mediální výchovy do škol a využití publikačních nástrojů jako součásti výuky.¹⁷¹*

C. Rozumět médiím – tento projekt je zaměřen na základy mediální výchovy pro učitele. Projekt připravila nestátní nezisková organizace Partners Czech. Projekt je spolufinancován z Evropského sociálního fondu a ze státního rozpočtu ČR. Prostřednictvím tohoto projektu byl

¹⁷⁰ Srov.: *Junior Internet*. [online]. Praha : Junior média, 2007. dostupné na: < <http://www.juniorinternet.cz> >. [cit. 2007-02-04].

¹⁷¹ *Junior média*. [online] Praha : Junior média, 2007. dostupné na: <<http://www.juniormedia.cz>>. [cit. 2007-30-03].

vydán CD-ROM, který obsahuje mefitické materiály, multimédia a náměty.¹⁷²

D. Projektovým vyučováním k mediální výchově – tento projekt, který vznikl pod záštitou Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy a je financován ze státního rozpočtu ČR a Evropského sociálního fondu, nabízí školám způsob, jak prostřednictvím projektového vyučování realizovat mediální výchovu. Projekt je zaměřen na 2. stupeň ZŠ. Žáci druhého stupně jsou aktivně zapojeni a prostřednictvím své vlastní aktivity mají možnost pochopit práci v médiích a jejich působení na veřejnost. Žáci se učí jak zaznamenávat a zpracovávat zvukové a obrazové informace, jak analyzovat sdělení prezentovaná médii a jak vyhodnotit věrohodnost prezentovaných sdělení. Žáci se podílejí na vytváření nejrůznějších mediálních sdělení pro školní noviny, rozhlas, televizi nebo internetové stránky školy.¹⁷³

Tento projekt je také zaměřen na vzdělávání pedagogů. Pedagogové si prostřednictvím workshopů si osvojují metodiku a dovednosti potřebné pro přípravu a realizaci práce s mediálními technologiemi (videokamera, digitální fotoaparát, počítač).¹⁷⁴

E. Tým 2a2 – je křesťanská organizace začleněná v Evangelikální alianci, která pořádá přednášky na různá témata. Jedno téma je „Děti v mediálním světě“. Tato přednáška je určena rodičům a pracovníkům s dětmi. Obsah přednášky (Jak média děti mohou využívat pozitivně? Jak můžeme děti chránit před jejich nebezpečími? Jaký vliv mají média na výchovu a etiku? Jak se bránit reklamě, která z médií útočí?)¹⁷⁵

¹⁷² Srov.: *Rozumět médiím*. . [online]. Praha : Rozumět médiím, 2007. dostupné na: <<http://www.rozumetmediim.cz/projekt/>>. [cit. 2007-03-04].

¹⁷³ Srov.: *Projektovým vyučováním k mediální výchově*. [online]. Praha : Celn, 2007. Dostupné na: <<http://portal.celn.cz/promed/>>. [cit. 2007-03-04].

¹⁷⁴ Srov.: Tamtéž, dostupné dne 30. 3. 2007

¹⁷⁵ Srov.: *Tým dva dva*. [online]. Praha : 2007. dostupné na: <<http://www.timdvadva.net>>. [cit. 2007-11-02].

1.3.4. Mediální pedagogika

I přesto, že se vznikem médií vyvstala otázka „Jak zabránit negativním vlivům médií na vývoj a vzdělávání dětí?“, není mediální pedagogika jakožto věda příliš rozšířena a brána ve známost. Ještě než se budu zabývat mediální pedagogikou, chci se zmínit o pojmech médium a masová komunikace. Vysvětlení a pochopení těchto pojmů je důležité, protože mediální pedagogika se zabývá médii jako takovými.

Médium je nástroj komunikace sloužící k reprezentaci nějakého obsahu. Média můžeme rozlišovat podle *komunikace interpersonální* (telefon, fax, e-mail, chat na internetu) a *komunikace masové* (rozhlas, televize, noviny, časopisy, knihy, fotografie, filmy).¹⁷⁶

Komunikace masová (*mass communication*) je komunikace směřující od jednoho k mnohým. Masová komunikace je asynchronní – jednosměrná komunikace k příjemci, oboustranná komunikace probíhá jen zřídka (např. vstupy posluchačů do vysílání).¹⁷⁷

Mediální pedagogika je věda, jejímž objektem zkoumání a učení jsou média jako taková, jejich vliv na vývoj vzdělávání populace.¹⁷⁸

Úkolem mediální pedagogiky je vychovávat a vzdělávat děti, mládež i dospělé s ohledem na využití médií. Tato část vzdělávání má informovat o možnostech, médií podílet se na rozvoji osobnosti, formování a uspokojování kulturních zájmů člověka, na jeho intelektuálním růstu a vývojových šancích, v sociálních i politických oblastech a participačních možnostech.

¹⁷⁶ Srov.: JANDOUREK, J. *Sociologický slovník*. Praha : Portál, 2001. ISBN: 80-7178-535-0. s. 153

¹⁷⁷ Srov.: Tamtéž, s. 127

¹⁷⁸ Srov.: *Medienpädagogik 2003*. Südwestrundfunk Fernsehen Baden – Baden : Baden-Baden, 2003. CD-ROM

1.3.4.1. Vývoj mediální pedagogiky

Uplatnění médií ve vyučování se vyvinulo v 60.tých letech 20. století v samostatný obor nazývaný "mediální didaktika a technologie vyučování", který hraje v mediální pedagogice důležitou roli.

Mediální pedagogika, jejímž objektem zkoumání a učení jsou média jako taková, se vyvíjela od začátku rozšiřování masmédií, tedy zhruba od počátku tohoto století.

Její vývoj lze charakterizovat následujícími směry:¹⁷⁹

- a) **Autoritativně-normativní mediální pedagogika** – základem tohoto směru je rozhodnutí autority o tom, co je a není dobré a následné snahy normativním způsobem eliminovat vliv špatného a ponechat vliv dobrého.
- b) **Alternativní mediální pedagogika** – jde o směry v mediální pedagogice, které se zaměřují nejen na ochranu před špatnými vlivy médií, ale především jde o jejich snahu působit výchovně na vkus, vést mládež k výběru např. „dobrých filmů“. Ve Spolkové republice Německo se začali na základě tohoto chápání objevovat „filmové kluby“, které uváděly filmy vyznačující se svojí „hodnotou a prospěšností“.
- c) **Bewahrpädagogik (Ochranná pedagogika)** - v 60. tých letech vedl vývoj v ekonomické, technické, společenské a vědecké oblasti k nové orientaci v mediální pedagogice. Tato nová orientace v mediální pedagogice považuje mediální politiku, techniku a ekonomii za něco stojícího vně výchovy a hledá cesty k ochraně a sebeochraně individua, proto bývá označována jako "ochranná pedagogika" (Bewahrpädagogik) - existuje dodnes.
- d) **Ideologicko-kritický směr mediální pedagogiky** - počátkem 70. let se v mediální pedagogice vyvinul nový směr, který vychází z kritické teorie Franfurktské školy (ideologiekritische Richtung). Mediím je připisována

¹⁷⁹ Srov.: HÜTHER, J., BREUER, K., SCHORB, B. *Neue Texte Medienpädagogik*. München : 1979. s. 248 - 255

zásadní manipulace, příjemce je viděn jako manipulovaná oběť. Tento směr mediální pedagogiky se dnes vyskytuje jen v málo pedagogických oblastech, především ve školních konceptech.

e) *Společensko-kritický postoj* – masmédiá jsou jedním ze sociálních faktorů, které působí na člověka. Jednotlivé subjekty (lidé) mají média používat jako prostředek k vyrovnání se se svým světem. Teoretická část tohoto postoje se zakládá nejen na úvahách mediálních teoretiků, ale také spisovatelů, divadelních a filmových umělců, tedy ostatních tvůrců kultury.

f) *Mediální pedagogika zaměřená na jednání* – cílem tohoto jednání je chápání člověka (příjemce) jako společenského subjektu, kterému je přiznána vlastní společensko tvůrčí a jednacích schopnost.¹⁸⁰

Vývoj mediální pedagogiky

1900 1910 1920 1930 1940 1950 1960 1970 1980 1990
—————→

Ochranná pedagogika → Cizí ochrana

→ Osobní ochrana → Kritický zpracovatel

→ obchodní- životní- a
světové zaměření
mediální pedagogiky

→ Technologie výuky
a mediální pedagogika

*Vývoj mediální pedagogiky*¹⁸¹

¹⁸⁰ Srov.: HÜTHER, J., BREUER, K., SCHORB, B. *Neue Texte Medienpädagogik*. München : 1979. s. 242-258

¹⁸¹ Srov.: *Medienpädagogik 2003*. Südwestrundfunk Fernsehen Baden – Baden : Baden-Baden, 2003. CD-ROM

Úkoly mediální pedagogiky by měly být, právě díky výše zmíněným negativním vlivům, soustředěny na:

- ochranu příjemce před negativním vlivem médií
- naučit příjemce od školních let selektovat informace
- varování před nadměrným užíváním médií
- ochrana osobnosti
- základní používání informací

1.3.4.2. Oblasti mediální pedagogiky

- **Mediální výchova** – zprostředkování mediální kompetence
- **Mediální didaktika** – nachází v médiích uplatnění pro zprostředkování témat a situací v oblastech vzdělávání
- **Mediální konzument** - jak fungují media
- **Mediální výzkum** - analýza vztahu masmedií k jedinci, didaktické možnosti nových mediálních typů a výzkum v konkrétní oblasti trhu.¹⁸²

1. 3. 5. Mediální výchova

Ještě než se dostaneme k pojmu mediální výchova, je důležité se zmínit o pojmu mediální gramotnost. Pokud mluvíme o gramotnosti v souvislosti s člověkem, předpokládáme, že jde o člověka, který umí číst a psát. V případě mediální gramotnosti jde o schopnost orientovat se ve světě médií.

¹⁸² Srov.: *Medienpädagogik 2003*. Südwestrundfunk Fernsehen Baden – Baden : Baden-Baden, 2003. CD-ROM

Mediální gramotnost

Mediálně gramotný člověk je schopen orientovat se v současném světě, ve kterém hrají důležitou roli časopisy, noviny, rozhlas, filmy, televize a internet. Vzhledem k tomu, že v mediálním prostředí, ať už chceme či nechceme, se pohybujeme všichni, dá se tedy říct, že mediálně gramotní jsme všichni. Základním předpokladem mediální gramotnosti je schopnost umět rozlišit, co je co a kam vše patří. Mediální gramotností se tedy rozumí schopnost jedince vyhledávat, analyzovat, hodnotit a dál předávat informace v nejrůznějších formách. Není tedy důležité v jaké podobě (v tištěné, elektronické či digitální podobě) nebo kde (v televizi, novinách, rozhlase nebo na Internetu) informace obdržíme. Důležité je, že mediálně gramotný člověk umí využít všech dostupných médií pro své vzdělávání, osobní rozvoj nebo k uspokojení svých potřeb.¹⁸³

Mezi základní poznatky, které zahrnuje mediální gramotnost patří:¹⁸⁴

- a) **fungování médií** („*vliv vlastnictví, legislativa, výrobní postupy*“ atd.)¹⁸⁵
- b) **společenská role médií** („*v minulosti, současnosti*“) ¹⁸⁶
- c) **mediální produkty** „*jejich uspořádání a jejich pravidelnost (žánrové typy, stereotypizace, předpojatost)*“ ¹⁸⁷

Získání mediální gramotnosti probíhá v rámci mediální výchovy, jakožto samostatného předmětu, nebo jako součást jiných předmětů (např. občanská výchova, český jazyk nebo dějepis). Mediální výchova se stala součástí rámcového vzdělávacího programu základních škol a gymnázií, avšak je formulována tak, aby vyhovovala zájmům a potřebám škol, ať už jako samostatný předmět nebo v rámci jiných vzdělávacích oblastí.

Prvním pedagogem, který se snažil vpravit mediální výchovu formou četby novin do vyučování byl Jan Amos Komenský. Avšak úvahy o zavedení mediální vý-

¹⁸³ Srov.: JIRÁK, J. *Základní půdorys mediální gramotnosti*. Kmit, 2002. ISBN: s. 71-77

¹⁸⁴ Srov.: MIČIENKA, M., JIRÁK, J. *Rozumět médiím 1. Základy mediální výchovy pro učitele*. multimediální CD-ROM, Praha : 2007. s. 11-12

¹⁸⁵ Tamtéž, s. 12

¹⁸⁶ Tamtéž, s. 12

¹⁸⁷ Tamtéž, s. 12

chovy do všeobecného vzdělávání patří až do 20. století. Prvním podnětem rozvoje mediální výchovy byla situace po 2. sv. válce, kdy noviny byly poskytovali důležité informace o politických událostech a dění ve světě. V poválečném Německu se stalo čtení novin a rozborů zpráv součástí výuky mateřského jazyka. Německo vidělo v mediální výchově velký význam, což potvrzuje i velká tradice mediální pedagogiky, která rozvíjí metody mediální výchovy. Samostatný obor mediální pedagogika vede výzkum médií zaměřený „na vliv medií na psychiku a chování dětí a dospělých“.¹⁸⁸

V 50. a 60. letech 20. st. dochází v USA ke komercializaci médií. Mladší generace bohužel neuměly rozlišovat informace ze zpravodajství od reklamních sdělení a docházelo k tomu, že děti a mládež přikládaly stejnou váhu reklamním sdělením jako zprávám ze zpravodajství. Rodiče vyvinuli nátlak na školy, aby výuka byla upravena tak, že zamezí vzniku podobné situace. V Evropě (neplatí pro Německo) dochází k rozvoji mediální výchovy pomaleji. V 80 letech dochází k rozšíření mediální výchovy ve skandinávských zemích a ve Velké Británii.¹⁸⁹

S nástupem komercializace se zvýšily obavy z nárůstu násilných obsahů, popírání některých tabu (sexuality), ale i možným napodobováním (milostných scén, atd.). Ze sílících obav roste nutnost zavádět mediální výchovu ve většině zemí světa. Mediální výchova se stala součástí všeobecného vzdělávání v zemích západní Evropy, USA, Africe i Asii. V zemích bývalého sovětského bloku dochází také k postupnému zavádění mediální výchovy do škol.¹⁹⁰

„Od roku 2000 je mediální výchova zařazena jako průřezové téma do vznikajícího Rámcového vzdělávacího programu, který připravuje Výzkumný ústav pedagogický v Praze.“¹⁹¹

V mediální výchově jde především o výchovu k přijmu médií a jejím cílem je pomoci divákům, posluchačům i čtenářům, aby se uměli rozhodovat a vybírat si svobodně a zodpovědně z široké nabídky televizních a rozhlasových pořadů nebo nej-různějších časopisů, novin a magazínů. V mediální výchově jde o to, aby člověk

¹⁸⁸ MIČIENKA, M., JIRÁK, J. *Rozumět médiím 1. Základy mediální výchovy pro učitele*. multimediální CD-ROM, Praha : 2007. s. 13

¹⁸⁹ Srov.: Tamtéž, s. 13

¹⁹⁰ Srov.: Tamtéž, s. 13 - 14

¹⁹¹ MIČIENKA, M., JIRÁK, J. *Rozumět médiím 1. Základy mediální výchovy pro učitele*. multimediální CD-ROM, Praha : 2007. s. 14

dospěl k přiměřeně kritickému pohledu na média a byl schopen posoudit rozdíl mezi prezentovaným obrazem či textem a skutečností. Pokud chce jedinec ve společnosti uspět, musí být schopen vyhledávat, získávat a vyhodnocovat informace a poznatky získané skrze média.

Mediální výchova by měla být zprostředkována v rámci dvou subjektů. Rodinou, především rodiči a školou prostřednictvím rámcového vzdělávacího programu. Mediální výchova by tedy měla začínat již v raném dětství v kruhu rodiny a na ní by měla navázat mediální výchova zprostředkovaná školní výukou.

1. 3. 5. 1. Mediální výchova v rámci rodiny

V dnešní době, kdy je rozvoj digitálních technologií velmi rychlý, se děti stávají méně závislými na svých rodičích a na dospělých vůbec. Bohužel média, vedle rodičů, tráví s dětmi velmi mnoho času. Rodiče odkládají mediální výchovu dětí s tím, že jsou příliš malé, nebo že obsahům v médiích nerozumí. S mediální výchovou bychom měli začít již v raném dětství. Rodiče by měli sledovat, na co se jejich ratolesti dívají, co poslouchají, jakou PC hru hrají nebo co jim sami čtou (v případě, že dítě již umí číst, věnovat pozornost i tomu, jaký obsah má čtený text). V každém případě by měli zamezit nadměrnému vysedávání u televizní obrazovky nebo u monitoru počítače. Rodiče se musí naučit vysvětlovat, vysvětlovat a zase vysvětlovat. Dětem bychom měli objasnit a vysvětlit, co a proč nám připadá násilné, vulgární, prostě pro děti nevhodné.

Důležité je dítěti zajistit takový obrazový a textový obsah, který nenarušuje zdravý vývoj dítěte, ale i naučit jej vybírat vhodné pořady, časopisy, knihy, PC hry. Již zmíněný televizní deníček (kapitola „Krotíme televizi“) slouží rodičům jako orientace při výběru pořadů jejich dětmi. Podobný deníček může sloužit i u jiných médií, při vybírání pořadů, časopisů, knih, počítačových her, internetových stránek.

1. 3. 5. 2. Mediální výchova v rámci školy

V rámci školní výuky je mediální výchova „zprostředkována dvěma základními postupy“:

A. „kritickou interpretací reálně existujících médií“¹⁹² – (receptivní činnosti).

Receptivní činnosti se zaměřují na posuzování pozorování mediálních sdělení, pozorování vlivu médií na společnost, chápání prezentovaného sdělení od reality, fungování médií.¹⁹³

B. „vlastní mediální produkci“¹⁹⁴ - (produktivní činnosti). Jde o činnosti, které jsou zaměřeny na vlastní mediální tvorbu. Příprava a tvorba vlastních příspěvků do školního časopisu, rádia, internetového webu či blogu.

Žáci získávají kombinací obou těchto postupů poznatky o fungování médií a jejich produkci. Dále dochází u žáků k osvojení formulací jednotlivých sdělení určených pro média a seznámení se s pravidly (společenská, etická), která jsou závazná pro práci v médiích.¹⁹⁵

Mezi metody mediální výchovy patří:¹⁹⁶

- **Analýza textu** – metoda je zaměřena na rozbor textu (zprávy, reklamy, článku). Žák tato metoda vede k samostatnému uvažování o konkrétních tématech a k náhledu a názoru na ně.
- **Práce v malých skupinách** – práce v malých skupinách učí děti spolupráci, komunikaci, konfrontaci názorů, ale i hledání cest k řešení problémů.
- **Diskuse** – v diskusi se děti učí rozhodovat, zaujímat staveniska, zvládat konflikty, obhajovat své názory a nést za ně odpovědnost.

¹⁹² MIČIENKA, M., JIRÁK, J. *Rozumět médiím 1. Základy mediální výchovy pro učitele*. multimediální CD-ROM, Praha : 2007. s. 15

¹⁹³ Srov.: Tamtéž, s. 15

¹⁹⁴ Tamtéž, s. 15

¹⁹⁵ Srov.: MIČIENKA, M., JIRÁK, J. *Rozumět médiím 1. Základy mediální výchovy pro učitele*. multimediální CD-ROM, Praha : 2007. s. 15

¹⁹⁶ Srov.: Tamtéž, s. 18-19

- **Strukturovaná diskuse** – je vedena podle předem stanoveného scénáře. Učitel zadá téma pro diskusi a žáci průběžně hledají argumenty pro a proti. Následně je prezentují a nakonec se snaží najít společný závěr.
- **Brainstorming** – tato metoda učí děti řešit několik problémů najednou. Děti prezentují své nápady a postřehy k prezentované problematice. Nápady a postřehy se zapisují a na konci diskuse se třídí a hodnotí.
- **Škálování** – na základě kontroverzního tématu se děti učí vyjádřit svůj názor a umístit jej na místo ve škále, které je odpovídající nebo blížící se jejich názoru.
- **Hraní rolí** – v této metodě se děti učí hledat a obhajovat argumenty, které jsou vlastní osobě, kterou žáci hrají.
- **Volné psaní** – děti píšou k danému tématu nápady a myšlenky volně na papír. Píší bez přerušení v celých větách v časovém úseku.

2. ZÁVĚR

Hlavním tématem mé diplomové práce bylo poukázat na pozitivní a negativní vlivy používání médií (především počítače, počítačových her a internetu) na výchovu dětí a mládeže. Mojí snahou bylo nastínit charakter počítače a internetu, jejich funkce a použití nejen ve volných chvílích, ale i ve výuce.

Téma „Využití médií ve výchově dětí a rizika jejich používání“ je velice aktuální a mně velice blízké. V roce 2004 jsem se v rámci studia na Freie Universität zúčastnila předmětu „Konzeption und Realisierung eines Videofilms mit pädagogischer Zielsetzung“, tedy koncepce a realizace krátkého filmu s pedagogickým záměrem. Studenti a budoucí pedagogové měli možnost v rámci tohoto předmětu vytvořit krátký studentský film úplně od začátku¹⁹⁷. Na základě této zkušenosti jsem se rozhodla pro toto téma. Pokud poznáme, jak média (televize, rozhlas, noviny atd.) fungují, přispěje to k získání kritického pohledu na prezentovaný obsah.

V první a druhé kapitole jsem se snažila o představení pozitivních i negativních stránek počítače, počítačových her a internetu. Šlo mi především o to, poukázat na fakt, že média při správném používání jsou našimi velkými pomocníky a nikoli strašáky. Pokud nebude jedinec umět správně používat média k svému vlastnímu prospěchu a zábavě může dojít k tomu, že se z konzumenta stane závislý člověk. Používání počítačů a internetu ve výuce má velmi pozitivní vliv na výuku a vývoj dítěte. Pro děti je počítač velice přitažlivý a vytváří pro ně klidné, spolehlivé a lákavé prostředí, které jim neublíží a ani nevyhrožuje. Prostřednictvím projektového vyučování mají děti možnost učit se samostatnosti, zodpovědnosti za svůj projekt, využívat své dovednosti, znalosti, schopnosti a fantazii. Žáci často bádají, zkoumají, osvojují si poznatky a metody bádání. Prostřednictvím internetu mají žáci možnost komunikovat s učitelem, dalšími skupinami podílejícími se na určitém projektu, či k získávat určité informace.

¹⁹⁷ Pozn.: všichni se museli povinně zúčastnit teoretické části semináře, která obsahovala teoretické znalosti tvorby scénáře, storyboardu, osvětlení, zvuku, funkcí kamery. Poté došlo k realizaci, kdy studenti na základě storyboardu natáčeli svoji prvotinu. Na závěr celý film byl prezentován spolu s ostatními v krátkém vstupu na „Offene Kanal Berlin“.

Cílem mé diplomové práce bylo nastínit výhledová řešení vedoucí k odstranění nadměrného užívání médií dětmi a mládeží. Tato výhledová řešení jsou pouze nástinnou formou. V žádném případě nejde o důkladný popis vědních disciplín. Mou snahou bylo poukázat na důležitost správného trávení volného času a ukázat, že pedagogické ovlivňování činnosti dětí a mládeže má svoji váhu a velký přínos pro člověka a jeho vývoj. Nejdůležitější cestou proti nadměrnému používání médií je mediální výchova. V současné době běží několik projektů zaměřených na mediální výchovu. Vzdělávání pedagogů v oblasti mediální výchovy je důležitým krokem k jejímu zavedení do výuky základních škol. Vzorem by nám mohli být naši němečtí sousedé, kteří aplikují mediální výchovu již v rámci mateřských škol.

Seznam literatury:

1. AUFENANGER, S., SIX, U.: *Handbuch Medien: Medienerziehung früh beginnen*: Bundeszentrale für politische Bildung. Bonn : Konkordia, 2001, 1. vyd., 193 s., ISBN: 3-89331-439-3
2. BENDEL. O, STOLLER. D, „*E-learning im Unternehmen: Grundlagen – Strategie – Methoden – Technologien*“, 2001 Zürich
3. BRDIČKA, B.: *Role internetu ve vzdělávání*. Kladno : AISIS o.s., 2003. 1. vyd., 122 s., ISBN: 80-239-0106-0
4. BURIÁNEK, J.: *Sociologie*. Praha : Fortuna, 2001. 2. vyd., 126 s., ISBN: 80-7168-754-5.
5. ČERNOCHOVÁ, M., KOMRSKA, T., NOVÁK, J.: *Využívání počítače při výučování. Náměty pro práci dětí s počítačem.* Praha : Portál, 1998. 1. vyd., 168 s., ISBN: 80-7178-272-6.
6. ERNST, T.: *Über Medien reden. Informationen für pädagogische Fachkräfte in Kindergarten, Hort und Grundschule*. Bonn : Bundeszentrale für politische Bildung. 1. vyd., 85 s., © 8/2003.
7. JANDOUREK, J.: *Sociologický slovník*. Praha : Portál, 2001. 1. vyd., 288 s., ISBN: 80-7178-535-0.
8. JIRÁK, J., *Základní půdorys mediální gramotnosti.*, Kmit, 2002,
9. HÜTHER, J., BREUER, K., SCHORB, B.: *Neue Texte Medienpädagogik* München : 1979
10. HÁJEK, B., HOFBAUER, B., PÁVKOVÁ, J.: *Pedagogika volného času*. Praha : Univerzita Karlova, 2003. 1. vyd., 105 s. ISBN: 80-7290-128-1
11. NAKONEČNÝ, M.: *Encyklopedie obecné psychologie*. Praha : Academia, 1997. 2. vyd., 437 s., ISBN: 80-200-0625-7
12. NAKONEČNÝ, M.: *Sociální psychologie*. Praha : Academia, 2000. 1. vyd., dotisk, 287 s., ISBN: 80-200-0690-7
13. MIČIENKA, M., JIRÁK, J.: *Rozumět médiím 1. Základy mediální výchovy pro učitele* . multimediální CD-ROM, Praha : 2007

14. PÁVKOVÁ, J., HÁJEK, B., HOFBAUER, B., HRDLIČKOVÁ, V., PAVLÍKOVÁ, A.: *Pedagogika volného času. Teorie, Praxe a perspektivy mimoškolní výchovy a zařízení volného času*. Praha : Portál, 1999. 1. vyd., 232 s., ISBN: 80-7178-295-5
15. PETRÁČKOVÁ, V., KRAUS, J., a kol.: *Akademický slovník cizích slov*. Praha : Academia, 2001. 1. vyd. Dotisk, 834 s., ISBN: 80-200-0982-5
16. POSTLER, M.: *Média v reklamě. Televize, rozhlas, tisk*. Praha : VŠE FMV, 2003. 1. vyd., 104 s., ISBN: 80-245-0629-7
17. PRŮCHA, J.: *Moderní pedagogika. Věda o edukačních procesech*. Praha : Portál, 1997. 1. vyd., 496 s., ISBN:80-7178-170-3
18. ŠMAHEL, D.: *Psychologie a internet děti dospělými, dospělí dětmi*. Praha : Triton, 2003. 1. vyd., 158 s., ISBN: 80-7254-360-1
19. VÁŽANSKÝ, M.: *Základy pedagogiky volného času*. Brno : Tipia, 2001. 2. vyd., 175 s., ISBN: 80-86384-00-4.
20. VESELÁ, J.: *Jak ve volném čase? Projekty her pro volný čas dětí a mládeže*. Hradec Králové : Gaudeamus, 1997. 1. vyd., 121 s. ISBN: 80-7041-146-5

Články :

1. WIMMEROVÁ, M.: *Závislých dětí není mnoho, ale přibývají*. Praha : Vydáno dne 18. 1. 2007
2. VAVROŇ, J.: *Dedeček cicadí jogurt aneb jak také mluví prvňáci*. Praha : 3. 2. 2007
3. KLIMEŠ, D.: *Váš druhý život*. Praha : MF Plus, 9/2007. 82 s.
4. HLOUŠKOVÁ, L.: *Přišel čas zakázat násilné počítačové hry*. Praha : 18. 01.2007
5. PŘIBYL, T.: *Děti a internetové (ne)bezpečí*. Praha : Počítač pro každého, 6/2007. 66 s.

Nepublikované prameny

SAK, P. *Sociální příčiny a důsledky volného času - Volný čas České společnosti (Současnost a budoucnost)*. referát přednesený dne 12. 11. 2005 Praha

Elektronické prameny:

1. *Pepa Chytrouš. Velký historický turnaj.* Gdaňsk : AIDEM MEDIA 2002, CD-ROM
2. *Medienpädagogik 2003.* Südwestrundfunk Fernsehen : Baden - Baden, 2003. CD – ROM
3. *Bezpečnější internet.* [online]. Praha : Saferinternet, 2007. [cit. 2007-16-03]. Dostupné na: < <http://www.saferinternet.cz/articles.asp?ida=36&idk=187> >
4. ČÍRTEK, A. Na internetu děti nezlobí. In *LUPA: Server o českém Internetu* [online]. Praha : Internet Info, c 1997. [cit. 2003-10-30]. Dostupný: <<http://www.lupa.cz/tisk.php3?show=2275>>
5. *HISTORIE INTERNETU V ČR,* . [online]. Praha : Grada, 2007. [cit: 2007-18-03]. Dostupné na: <<http://grada.cybertest.cz/vp/Obecne.htm> >
6. *Internetový řidičský průkaz.* . [online]. 2007. [cit. 2007-16-04]. Dostupné na: <<http://www.pbskids.org> >.
7. *Junior média.* [online]. Praha : Junior média, 2002. dostupné na: <<http://www.juniormedia.cz>>. [cit. 2007-30-03].
8. *Junior Press.* [online]. Praha : Junior Press, 2007. dostupné na: <<http://www.juniorpress.cz> > [cit. 2007-28-04].
9. *Dětská televize.* [online]. Praha : Dětská televize, 2007. dostupné na: <<http://www.pvtnet.cz/www/detska.televize> > [cit. 2007-28-04].
10. *Junior internet.* [online]. Praha : Junior Press, 2007. dostupné na: <<http://www.juniorinterent.cz/about-project.php> > [cit. 2007-18-05].
11. *Efektivní uplatnění informačních technologií ve výuce.* [online]. Praha : Celn, 2007. dostupné na: <<http://i4t.celn.cz/kurzy/> > [cit. 2007-16-04].
12. *Evropští komisaři se setkali v Drážďanech.* [online]. Praha : 2007. [2007-05-02] dostupné na: <<http://www.saferinternet.cz/home.asp?tot0=658&pgfo=10&idk=1> >
13. *Listina dětských práv na internetu.* . [online]. Praha : Saferininternet, 2007 [cit. 2007-22-04]. Dostupné na: <<http://www.saferinternet.cz/articles.asp?ida=36&idk=186> >

14. MAGID, L.J. Child Safety on the Information Highway. In *SafeKids.com* [online]. [S.l.] Online Safety Project, c2003 [cit: 2003-10-30]. Dostupné: <http://www.safekids.com/child_safety.htm>
15. *Pravidla bezpečného internetu*. . [online]. Praha : Saferinternet, 2007. . [cit. 2007-00-00]. Dostupné na: <<http://www.saferinternet.cz/articles.asp?id=36&idk=187>> .
16. *Projektové vyučování k mediální výchově*. [online]. Praha : Celn, 2007. dostupné na: <<http://portal.celn.cz/promed/>> [cit. 2007-10-04].
17. *Rozumět médiím*. . [online]. Praha : Rozumět médiím, 2007. dostupné na: <<http://www.rozumetmediim.cz>> . [cit. 2007-03-04].
18. *Piktogramy pro PC*. [online] dostupné na: <<http://www.pegi.info>> [2007-18-03]

Seznam příloh:

- I. Výzkum AVČR Sociologického ústavu z roku 2006
- II. Mediální legislativa
- III. Rodiče netuší, že internet je pro děti nebezpečný (MF Dnes 9.10.2006)
- IV. Přišel čas zakázat násilné počítačové hry? (Právo 18. 1. 2007)
- V. Dedecek cicadí jogurt aneb jak také mluví prvňáci (MF Dnes 26. 1. 2007)
- VI. Vypni ten počítač ! (Překvapení 29. 1. 2007)
- VII. Děti nečtou, raději sledují ... (Právo 19. 2. 2007)
- VIII. Dejte pryč ty krvavé videohry (MF Dnes 23. 2. 2007)
- IX. I Gates zakazuje svým dětem počítač (MF Dnes 23. 2. 2007)

Abstrakt

BOUŠOVÁ, J. *Využití médií ve výchově dětí a rizika jejich používání*. České Budějovice. 2007. Diplomová práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Teologická fakulta. Katedra pedagogiky. Vedoucí práce Prof. Dr. Gabriel Švejda CSc.

Diplomová práce pojednává o pozitivním a negativním využívání médií- především počítače, počítačových her a internetu dětmi. Cílem této práce je poukázat na to, jak řešit rizika nadměrného používání počítače a internetu dětmi.

V úvodu se věnuji tématům jako například socializace dětí a jejich edukace, pojetí volného času dětí nebo tématu děti a televize, které i přesto, že nejsou hlavní náplní mé diplomové práce, souvisejí s problematikou nadměrného používání médií dětmi. První kapitola pojednává o znalostech dětí v oblasti počítačů a jejich použití ve výuce v rámci projektového vyučování. Tato kapitola poukazuje na pozitivní a negativní vlivy počítačů ve výuce i mimo ni, na vzdělávání dětí a mládeže. Druhá kapitola je zaměřena na používání internetu dětmi, jejich komunikaci prostřednictvím internetu, možná rizika (zdravotní, zneužívání osobních údajů, pornografie, kriminalita atd.).

V kapitole o výhledových řešeních nadměrného používání počítače a internetu se pokouším nastínit možná preventivní východiska, která by mohla pomoci v boji proti rizikům vyplývajícím z nadměrné konzumace počítačové nabídky.

Klíčová slova:

Počítač, internet, volný čas, mediální pedagogika, mediální výchova.

Abstract

BOUŠOVÁ, J.: *Utilization of media in upbringing of children and risks of media usage*. České Budějovice. 2007. Graduation thesis. University of South Bohemia in České Budějovice. Theological Faculty. Pedagogical Department. Thesis supervisor: Prof. Dr. Gabriel Švejda CSc.

The graduation thesis discusses positive and negative utilization of media, particularly computers, computer games and the internet, by children. The objective of this thesis is to propose how to attend to the risks of excessive usage of computers and the internet by children.

In the introductory part I address the topics such as socialization and education of children, conception of leisure time of children, and the relation of children to television. Although they are not the subject matter of my thesis, they relate to the issue of excessive usage of media by children. The first chapter deals with the knowledge of children in the field of computers and utilization of computers in education within the scope of project tuition. This chapter specifies positive and negative effects of computers on education of children and juveniles in classes and beyond. The second chapter is focused on usage of the internet by children, their communication through the internet and possible risks (such as health risks, risks of personal data misuse, pornography and criminality).

In the chapter on perspective solutions of the problem of excessive usage of computers and the internet I outline possible preventive solutions which could help in the control of the risks resulting from excessive consumption.

Key words:

Computer, internet, free time, medial pedagogy, medial education